77
2

philatelica

philatelica

1977/2

TARTALOM

Orbán Ferenc:
Az 1876. évi 20 krajcáros

Dr. Petrovits Tivadar
Az I. típusú 3 krajcáros

Idegen nyelvű tartalom

A MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
TUDOMÁNYOS MUNKAKÖZÖSSÉGE KÖZLÖNYE
FELELŐS SZERKESZTŐ: SURÁNYI LÁSZLÓ
SZERKESZTŐK: PÁKOZDI LÁSZLÓ, DR. SCHOLZ TAMÁS
FELELŐS KIADÓ: DR. WURM FERENC
VII. ÉVFOLYAM

Az 1876. évi 20 krajcáros

ORBÁN FERENC (Silkeborg, Dánia)

Annak ellenére, hogy közel tíz éve jelent meg a Monográfia III. kötete, még mindig csak kevesek ismerték fel a mű hatalmas jelentőségét a magyar klasszikus filatélia életében.

A III. kötet megjelenésének időpontja egybeesett egy, a színes- és feketeszámú krajcárosaink tökéletesebb megismerésére irányuló, akkor még csíráiban levő kísérletsorozattal. Így a III. kötet, amely csaknem a legteljesebb részletességgel és az ismeretek teljes birtokában tárgyalta pl. az 1871-es kiadásokat, arra ösztönözték a levélborítékrajzú bélyegek kedvelőinek egy kis csoportját, hogy ezt a területet — az esetleges korábbi hibákat helyreigazítva — tovább fejlesszék.

Az eredeti tervek szerint a színesszámú krajcárosok fejezetét Visnya Sándor írta volna meg. De ebben őt elhunyta megakadályozta. Mint fönnmaradt jegyzetei, korábban megjelent tanulmányai igazolják, kutatási eredményei előrehaladott állapotban, de befejezetlenül maradtak.

Az 1876-ban készült 20 krajcáros anyalemez ismertetőjeleinek leírásával korábban már mások is foglalkoztak. Így Bíró Marcell és dr. Vasváry Ernő. Visnya Sándor hagyatékát dr. Makkai László dolgozta fel a Monográfia számára.

A jelen tanulmány tárgyát képező 20 krajcáros anyalemez összeállítását az 1970—74-es években dr. Petrovits Tivadarral együtt végeztük el. Rendelkezésünkre egy kartonra nyomtatott ív, illetve annak fényképe állott, de az ismertetőjelek meghatározását az 1971-ben, a Philatelicában már ismertetett, új kutatási munkával végeztük el.

Munkálkodásunk első eredményeként a Filatéliai Szemle 1972. évi IX. havi számában közlésre került dr. Petrovits Tivadar tanulmánya, „A 20 krajcáros anyalemezének oszlop-, csoportos és páros ismertetőjelei" címmel. Már akkor is az volt a tervünk, hogy a többi címlethez hasonlóan a teljes anyalemez rekonstrukcióját, valamint a jelentős metszetjavításokat ábrán bemutassuk és szövegesen leírjuk. Az egyéb címletekre, kiadásokra vonatkozó eddigi tanulmányok megírása nem tette lehetővé jelen tanulmány összefoglalását és közlését, ha figyelembe vesszük kiadványunk gyakoriságát és terjedelmét. De a közben eltelt évek lehetőséget adtak a korábbi adatok ellenőrzésére és kiegészítésére, finomítására.

Először is sajnálattal kell megállapítanom, hogy a nagy lelkesedéssel kezdett kutatómunkában nem akadtak munkatársaink. De még sajnálatosabb, hogy a már közölt újabb eredményeken felépült gyűjtemé-

nyek száma rendkívül csekély. Véleményem szerint ez az egyik oka annak, hogy a magyar gyűjtemények a FIP védnöksége alatt rendezett kiállításokon csak mérsékelt elismerésben részesülnek.

De eredményekkel is találkozunk. Egyre többen ismerik fel, hogy a színesszámú krajcárosok speciális gyűjteményét az anyalemezek változatai alapján kell felépíteni, nem pedig a már régen elavult szempontok szerint. Ma már egyre többen szereznek tudomást arról, hogy az új ismertetőjelek keletkezésének oka a patricák megújítása volt, nem pedig az, hogy ezeket a bélyegeket 1881-től vízjeles papirosra nyomtatták.

Nem kedvelem a Monográfiánál bevezetett ívfelépítési táblázatot, illetve jelölési rendszert, de ezt eddig folyamatosan azért használtuk, hogy a gyűjtők könnyebben összehasonlíthassák a Monográfiában közölt adatokat a legújabb kutatások eredményeivel. Ezért használom ezt a megoldást most is. De figyelembe vettem az 1972-ben közölt 20 krajcáros tanulmány eddigi jeleit, ezért az újabb ismertetőjelek — a korábbiak változatlanul hagyása mellett — ezek közé szúrtam be. Ebből adódott, hogy pl. a II. oszlopban a B_4 jel megelőzi a B_2-őt.

Többektől kaptam olyan kritikát, hogy tanulmányaim száraz hangúak, akadémikusak. Ezt nem kívánom vitatni, de figyelembe kell venni, hogy kiadványunk megjelentetésének gyakorisága, annak kötött terjedelme, de nem utolsósorban — az évek óta meglevő újabb ismeretanyag közlésének vágya — minden elvárásnak nem is tehetett eleget. Így lehetséges, hogy a rekonstrukciós munka olyan bonyolultnak látszott, hogy ettől a gyűjtők egy részét elriasztotta. Ezért a jelenlegi rekonstrukciós munkához néhány gyakorlati tanácsot is adok.

Metszetjelek

A 20 krajcáros bélyeget a PTRT 1876. évi 13. számában megjelent rendelet ugyanazon év *május 15-el* bocsátotta forgalomba. Az a tény, hogy a 20 krajcáros

1. ábra. Utánmetszett gyöngyök (metszetjelek)

címlet a sorozat többi értéke után másfél évvel később jelent meg, technikai szempontból azt jelenti, hogy anyalemezének elkészítésekor felhasználták a korábban szerzett tapasztalatokat.

Ha megfigyeljük a Monográfia III. kötetének 447. ábráját (552. o.), könnyen megállapíthatjuk, hogy a 2, 3, 5 és 10 krajcáros felső és alsó gyöngysora igen halvány (sekélyen metszett), míg a 20 krajcáros gyöngyei sötétebbek, tehát a gyöngyök utánmetszését még az egyképes metszeten elvégezték.

De lényeges rajzbeli eltérést találunk a boríték kialakításában is. Az értékszámok magasabbak, mint a

másik négy értéken és a boríték felső keresztvonalai nem íveltek, hanem egyenes vonalúak. A felső és alsó gyöngysor valamennyi, de a bal és jobb oldali gyöngysor halvány gyöngyeit is utánmetszették (1. ábra). Hogy a bélyegkép plasztikus hatását emeljék, a boríték oldalánál a koszorúra vetett árnyékot sötétebbé tették.

Mivel az egyes értékek metszetjeleinek pontos megállapítása még mindig várat magára, elégedjünk meg a felsorolt, szembeötlő metszetjelekkel, hozzá fűzve azt, hogy a 20 krajcáros egyképes eredetije az eredeti metszetről egy patrica segítségével készült másolat és így természetesen arra rákerültek az eredeti metszet ismertetőjelei (Monográfia III. k. 549. o.).

Oszlop-ismertetőjelek

Az alábbiakban felsorolom és ábrán bemutatom az eddig megállapított oszlop-ismertetőjeleket az utóbbi években kialakított jelölési rendszer szerint (2. ábra).

I. oszlop (A)

1. Tűszúrásnyi pont a jobb alsó sarokgyöngy alatt. (Azonos a III., VI. és VIII. oszlop 1. jelével.)
2. Tűszúrásnyi pont a kürt jobb oldali bojtjának jobb sarka alatt, alapvonalon. (Azonos a VI. oszlop 2. jelével.)

II. oszlop (B)

1. Alapvonal-hiányosság az *O* betű és a jobb oldali szalag végződése között, kissé jobbra dűlő fehér sáv formájában. (Azonos a VII. oszlop 1. jelével.)
2. Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, az értékszám alsó része közelében. (Azonos a VII. oszlop 2. jelével.)
3. Tűszúrásnyi pont a kürt öblében. (Azonos a VII. oszlop 3. jelével.)
4. Alapvonal-hiányosság a bal felső háromszög alsó csúcsa mellett, kívül; a következő alapvonalon; továbbá a bal oldali gyöngysor 8. gyöngyének magasságában az alapvonalak végén.

(Hogy a 4. jel nem másolódott át a VII. oszlopra, azzal magyarázható, hogy a vonaltörés nem a vízszintes irányú 5 darabos másoláshoz felhasznált patrican, hanem a függőleges másoláshoz alkalmazott 10 darabos patrican történt.)

III. oszlop (A_1)

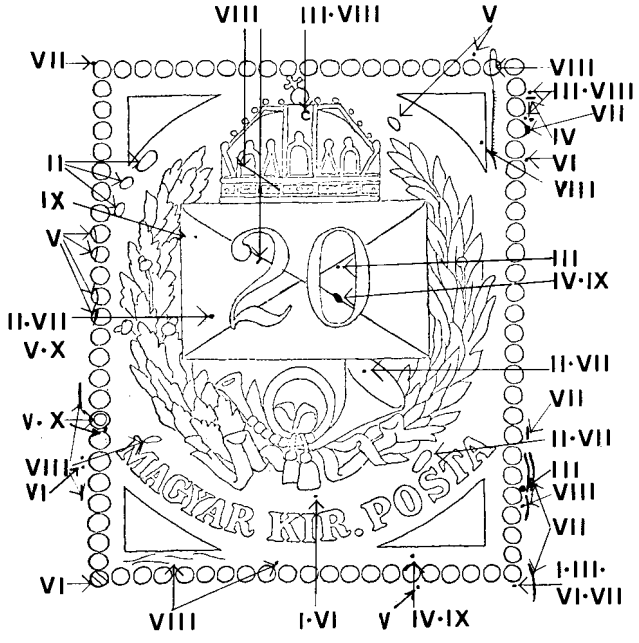
1. Tűszúrásnyi pont a jobb alsó sarokgyöngy alatt. (Azonos az I., VI. és VIII. oszlop 1. jelével.)
2. Álló, kifli alakú kis karc a korona középső pántján, jobb oldalon, fent. (Azonos a VIII. oszlop 2. jelével.)
3. Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 2. gyöngyétől jobbra. (Azonos a VIII. oszlop 3. jelével.)
4. Tűszúrásnyi pont a *nullában,* a jobbra felfelé haladó boríték-keresztkötés aljához tapadva, a nulla bal oldalához közelebb. (Esetenként hiányozhat.)
5. Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 22. gyöngye tetejének magasságában, attól jobbra.

IV. oszlop (D)

1. Színes pont a *nullában,* a jobbra lefelé haladó boríték-keresztkötésen. (Azonos a IX. oszlop 1. jelével.)
2. Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 16. és 17. gyöngyének köze felett, a második alapvonalon. (Azonos a IX. oszlop 2. jelével.)
3. Finom, vízszintes, rövid karc a jobb oldali gyöngysor 2. gyöngye aljának magasságában, kívül. (Kopás miatt gyakran nem észlelhető.)

V. oszlop (E)

1. Két vonalközre kiterjedő kis, függőleges karc a bal gyöngysor 18. és 19. gyöngye között. (Azonos a X. oszlop 1. jelével.)
2. A felső gyöngysor 19. gyöngyének felső részéhez tűszúrásnyi pont tapad.

2. ábra. Oszlop-ismertetőjelek

3. Kissé ovális alakú alapvonal-hiányosság a koszorú jobb csúcslevele felett.

4. A bal gyöngysor 9., 10., továbbá a 12. és 13. gyöngyének bal oldala kopott.

5. Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 16. gyöngye alatt.

VI. oszlop (A_2)

1. Tűszúrásnyi pont a jobb alsó sarokgyöngy alatt. (Azonos az I., III. és VIII. oszlop 1. jelével.)

2. Tűszúrásnyi pont a kürt jobb oldali bojtjának jobb sarka alatt, alapvonalon. (Azonos az I. oszlop 2. jelével.)

3. Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 5. gyöngyének aljától jobbra.

4. A bal alsó sarokgyöngy bal oldalán ovális alakú rajzhiányosság.

5. A bal gyöngysor 20. gyöngyétől balra két tűszúrásnyi pont.

VII. oszlop (B_1)

1. Alapvonal-hiányosság az *O* betű és a jobb oldali szalag végződése között, kissé jobbra dűlő fehér sáv formájában. (Azonos a II. oszlop 1. jelével.)

2. Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, az értékszám alsó része közelében. (Azonos a II. oszlop 2. jelével.)

3. Tűszúrásnyi pont a kürt öblében. (Azonos a II. oszlop 3. jelével.)

4. Simítási nyom a jobb gyöngysor 4. gyöngyének jobb felső részéből kiindulóan.

5. Tűszúrásnyi pont a bal felső sarokgyöngy tetején, balra.

(A jobb gyöngysoron kívül néha különböző erősségű függőleges karcok észlelhetők.)

VIII. oszlop (A_3)

1. Tűszúrásnyi pont a jobb alsó sarokgyöngy alatt. (Azonos az I., III. és VI. oszlop 1. jelével.)

2. Álló, kifli alakú kis karc a korona középső pántján, jobb oldalon, fent. (Azonos a III. oszlop 2. jelével.)

3. Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 2. gyöngyétől jobbra. (Azonos a III. oszlop 3. jelével.)

4. Erős savmaratás nyoma a jobb felső háromszög függőleges befogójától jobbra és fenn.

5. Hasonló sérülés a bal alsó háromszög alatt.

6. Tűszúrásnyi pont tapad a jobb felső háromszög függőleges befogójának belső oldalához, a 4. és 5. gyöngyközének magasságában.

7. Alapvonal-hiányosság az *M* betű bal oldala felett.

8. Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 9. és 10. gyöngyének köze felett.

9. Harántos, erős karc a korona bal 2. tábláján keresztül.

10. A balra felfelé haladó boríték-keresztkötésből kis vonalka nyúlik ki balra, lefelé.

(A VIII. oszlopban jelenleg még további nyolc oszlopismertetőjelet ismerünk — főként a borítékon —, de ezeket kicsinységük miatt nem is tartjuk szükségesnek felsorolni.)

IX. oszlop (D_1)

1. Színes pont a *nullában*, a jobbra lefelé haladó boríték-keresztkötésen. (Azonos a IV. oszlop 1. jelével.)

2. Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 16. és 17. gyöngyének köze felett, a második alapvonalon. (Azonos a IV. oszlop 2. jelével.)

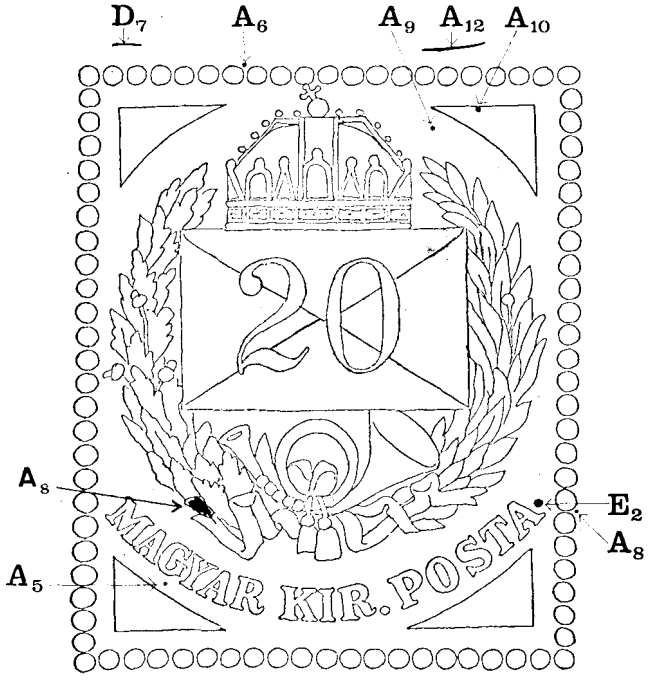
3. Tűszúrásnyi pont a boríték bal oldali negyedében, a balra felmenő keresztvonal alatt.

X. oszlop (E_1)

1. Két vonalközre kiterjedő, kis, függőleges karc a bal gyöngysor 18. és 19. gyöngye között. (Azonos az V. oszlop 1. jelével.)

2. A bal gyöngysor 18. gyöngye kopott.

A bélyegek csoportosítását az oszlop-ismertetőjelek alapján kezdhetjük el. Legkönnyebb kiválogatni a VIII. oszlop bélyegeit a sok és szembe ötlő ismertetőjel alapján. Szintén könnyen megy a III. oszlop megállapítása a 2. jel alapján. De nem okoz nagyobb fáradtságot a IV—IX., a II—VII. és I—VI. oszlopok szortírozása. Ezek egymástól való elkülönítése már nehezebb feladat, de ebben nagy segítségül szolgál a csoportos és páros ismertetőjelek ismerete. Legnehezebb lesz a X. oszlop bélyegeinek megállapítása kizárólag az oszlop-ismertetőjelek segítségével.

3. ábra. Csoportos ismertetőjelek

Csoportos ismertetőjelek

Az ívrekonstrukciót nagy mértékben elősegítette a csoportos ismertetőjelek meghatározása. Ezeket az alábbiakban szövegesen leírom és a 3. ábrán bemutatom, utalva azon korábbi megjegyzésre, hogy nem kívánom az 1972-ben közölt sorrendet megbontani. Ezért az indexek nem sorrendben következnek.

A_5: 13., 33., 63., 83.	A_8: 16., 36., 66., 86.
A_6: 23., 43., 73., 93.	A_9: 26., 46., 76., 96.
D_7: 14., 44., 64., 94.	A_{10}: 28., 48., 78., 98.
E_2: 15., 35., 65., 85.	A_{12}: 28., 48., 78., 98. ívhely.

A_5: Tűszúrásnyi pont a *G* betű alatt, a betű talpától számított harmadik alapvonalközben.

A_6: Erős, színes pont a felső gyöngysor 8. gyöngyének bal oldala felett.

D_7: Színes karc a felső gyöngysor 2—4. gyöngye felett.

E_2: Nagy, színes, simítási folt az alapvonalakon a jobb gyöngysor 19. gyöngyétől balra, az *A* betű felett.

A_8: Nagy simítási folt a jobb gyöngysor 19. és 20. gyöngyközétől jobbra, kívül, — továbbá a bal oldali koszorún, a szalag csúcsa feletti levélen.

A_9: Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög bal csúcsa alatti harmadik alapvonalon.

A_{10}: Erős, színes folt a jobb felső háromszög vízszintes befogójának aljához tapadva, a felső gyöngysor 17. gyöngyének bal oldala alatt.

A_{12}: Színes karc a felső gyöngysor 15—18. gyöngye felett, különféle alakban.

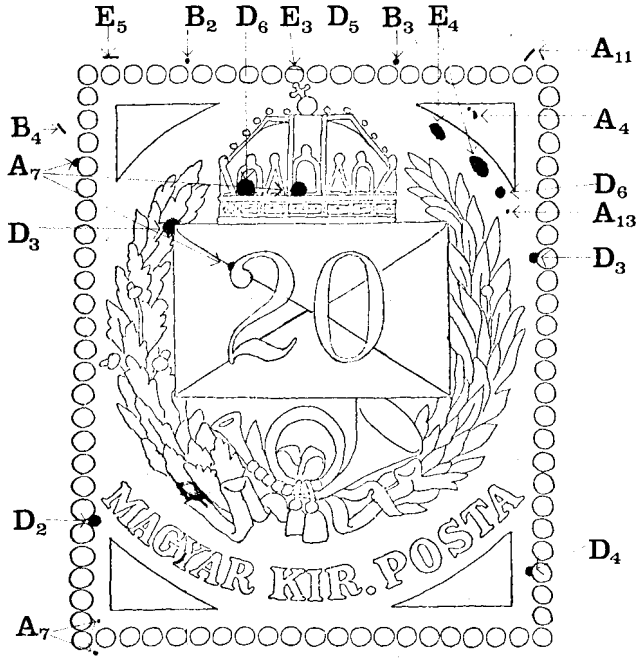
A csoportos ismertetőjelek közül az A_6, E_2 és az A_{10} könnyen felismerhető, míg a többiek kissé nehezebben. Az A_8-as a simítás miatt több alakban jelenik meg, gyakran el is maradhat.

Páros ismertetőjelek

Míg a csoportos ismertetőjelek az anyalemez első félívének felépítésekor a tízes sávok és a húszas tömbök másolásakor keletkeztek, ugyanakkor a páros ismertetőjelek az 50 képes első fél anyalemezének másolásakor jöttek létre. Ezeket az alábbiakban felsorolom, szövegesen leírom és a 4. ábrán bemutatom. Itt jegyzem meg, hogy a korábban említett cikkhez tartozó és a 17. oldalon közölt ábrán az E_3-as ismertetőjel téves helyen lett bemutatva.

A_4: 41., 91.	A_7: 33., 83.	E_3: 35., 85.	D_4: 29., 79.
B_4: 32., 82.	D_2: 14., 64.	B_3: 47., 97.	D_5: 39., 89.
B_2: 42., 92.	D_6: 34., 84.	A_{11}: 38., 88.	E_4: 20., 70.
A_{13}: 13., 63.		D_3: 19., 69.	E_5: 50., 100.

ívhely.

4. ábra. Páros ismertetőjelek

A_4: Kettős tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög vízszintes befogója alatt, középen. A felső kis tűszúrás a 2. alapvonalközben, az alsó és nagyobb ék alakú a 3. és 4. alapvonalközön.

B_4: Harántosan balra dűlő színes vonal bélyegközben a bal gyöngysor 3. és 4. gyöngyének közétől balra. Folytatása függőleges vonal az 5. és 6. gyöngyközén kívül.

B_2: Erős, színes pont a felső gyöngysor 5. gyöngyének bal oldala felett.

A_{13}: Tűszúrásnyi pont a koszorú jobb oldali, 5. külső levele mellett.

A_7: Színes folt tapad a 2-es számjegyhez a balra felmenő boríték-keresztvonalon (a). Erős, simított folt

a bal gyöngysor 5. gyöngyének külső oldalához tapadva (b). Simított folt a korona középső táblájának alján (c). Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 25. gyöngyétől jobbra, az alulról számított 2. alapvonalköz végén (d). Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 1. és 2. gyöngyének köze alatt (e).

D_2: Erős, simítási folt a bal gyöngysor 20. gyöngyéhez tapadva, belül.

D_6: Simítási folt a korona 2. táblájának ívelt alján (a). Hasonló folt a koszorú jobb oldali, 4. levelén kívül, alapvonalon (b).

E_3: A felső gyöngysor 10. gyöngyének teteje lapos, levágott.

A_{15}: Simítási folt a bal oldali koszorú alján, a szalag csúcsa feletti levélen.

B_3: Erős, színes folt a felső gyöngysor 14. gyöngyének jobb oldala felett.

A_{11}: Harántos, jobbra felmenő színes vonal a felső gyöngysor 20. gyöngye felett, jobbra.

D_3: Simítási folt a koszorú jobb oldalán, a boríték felső sarkánál (a). Erős simítási folt a jobb gyöngysor 9. gyöngyének belső oldalához tapadva (b).

D_4: Erős, simítási folt a jobb gyöngysor 24. gyöngyének belső oldalához tapadva.

D_5: A felső gyöngysor 10. gyöngyének teteje erősen kopott.

E_4: A jobb felső háromszög alatt az alapvonalon több simítási folt.

E_5: Vízszintes karc a felső gyöngysor 2. gyöngye felett.

1. táblázat

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
A	B	A_1	D	E	A_2	B_1	A_3	D_1	E_1
A	B	A_{1+5+13}	D_{7+2}	E_2	A_{2+8}	B_1	A_3	D_{1+3}	E_{1+4}
A	B	A_{1+6}	D	E	A_{2+9}	B_1	$A_{3+10+12}$	D_{1+4}	E_1
A	B_4	A_{1+5+7}	D_{7+6}	E_{2+3}	A_{2+8}	B_1	A_{3+11}	D_{1+5}	E_1
A_4	B_2	A_{1+6}	D	E	A_{2+9}	B_{1+3}	$A_{3+10+12}$	D_1	E_{1+5}

A 20 krajcáros félívének felépítése

Az anyalemez felépítése (1. táblázat)

Az előbbiekben felsorolt csoportos, páros ismertetőjelek elhelyezkedéséből következtetni lehet az anyalemez felépítési sorrendjére. A Philatelicában alkalmazott félíves rendszerrel azonos módon a következő megállapításra juthatunk.

Az első vízszintes sorban az elsőként előállított tízes sáv helyezkedik el. Erről egy tízes magas lemez (patrica) közbeiktatásával két darab tízes mélylemez készült. E kettőt egymás alá forrasztották és újabb galvánmásolat segítségével elkészült a 2. és 3. vízszintes sor. Az erről vett másolat adja a második húszas tömböt, illetve a félív 4. és 5. sorát. A második félív a szokásos módon készült.

Először a felső félív készült el, s annak első sorának bal oldala tartalmazza az egyképes metszetről készített munkamásolatot. Ez az 05. ívhelyre esik.

Amikor az ív bal, vagy jobb oldaláról beszélünk, akkor ezen fogalmak a nyomtatott bélyegív alapján értendők, mert mind az anyalemez, mind pedig a nyomólemezek a bélyegív *tükörképei.*

Az anyalemez kisebb-nagyobb részleteinek összeforrasztása a lemezek hátoldalán történt. Ez a magyarázata annak, hogy jelen esetben az *elsőként* készült egyképes másolat az 5. helyre esik. A többi lemezdarab elhelyezése és összeforrasztása balról jobb irányban történt.

Ívhely-ismertetőjel

A *nyomólemezek*[1] ívhely-ismertetőjeleinek felsorolásába felvettem több olyan ismertetőjelet, amelyek csak a későbbi évek gyártmányainál fordulnak elő. A Monográfia III. kötetének 554. oldalán közölt statisztikai kimutatás szerint a 20 krajcáros nyomólemezeket 24 éven át gyártották. Ha tekintetbe vesszük, hogy egy-egy nyomólemezzel mintegy 10 000 bélyegívet nyomtattak, akkor legalább 20 db 200-as nyomólemezt kellett gyártani, melyek elkészítéséhez — a hosszú gyártási időszakra — számos magaslemezre, patricára volt szükség. A galván másolások sajátossága folytán a magaslemezeken mutatkozó új ismertetőjelek alapján a nyomólemezeket meghatározott csoportokra lehet osztani, de egy ilyen jellegű munkát eddig csak a 10/I. krajcárosnál kíséreltem meg.

Az egyes ívhelyek ismertetőjeleit negyedívenként a 2—5. táblázaton mutatom be. Szöveges leírásukkor (az ábrákon rajzban is) felsorolom a csoportos és páros ismertetőjeleket is az összefogó áttekintés kedvéért.

Az eddig megállapított ívhely-ismertetőjelek.

1. oszlop (A)

01. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 20. gyöngyének alsó, bal oldalához tapadva.

11. a) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 3. és 4. gyöngyének közén belül, az alapvonalak végén.
b) Kis függőleges karc (pont) a felső gyöngysor 1. és 2. gyöngyköze felett.
c) Erős, színes pont a felső gyöngysor 4. gyöngyének felső, jobb oldala felett.
d) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 7. és 8. gyöngyének közén kívül, fél gyöngynyire.
e) Tűszúrásnyi pont a boríték jobbra felmenő keresztvonalának kb. közepe alatt.

(Az a—e jelek az 1890-es évekből származó bélyegeken találhatók, melyek további jellegzetessége, hogy a felső gyöngysor 5. gyöngyének felső része kopott.)

21. a) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 17. gyöngyének jobb oldala felett, a második alapvonalközben.

[1] A szerző nemcsak az *anyalemez,* hanem a nyomólemezek ívhelyismertetőjeleit írja le. Ennek oka az ívrekonstrukció elkészítésének megkönnyítése. *(A szerkesztő megjegyzése.)*

31. a) Színes, vízszintes karc bélyegközben, az alsó gyöngysor 15. és 16. gyöngye alatt.
b) Mint az előző, de a 2. és 3. gyöngy alatt.

41. a) Kettős tűszúrás a jobb felső háromszög belsejében, a vízszintes befogó közepe alatt. (Páros ismertetőjel: A_4.)
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 13. gyöngyének jobb oldala alatt.
c) Tűszúrásnyi pont alapvonalon a *G* betű alatt. (Az alsó gyöngysor alatti simításból eredő folt sokféle alakban mutatkozik.)

51. a) Az alsó gyöngysor 13. és 14. gyöngye alatt, egymás alatt két kis vonalka.
(Erős forrasztás utáni simítási folt sokféle alakban jelentkezik a felső gyöngysor felett.)

61. a) A felső gyöngysor 13. és 14. gyöngye felett és egymás felett két kis vonalka. (Azonos az 51. a) jellel.)
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 12. és 13. gyöngyének köze felett, fél gyöngynyire.
c) Az alsó gyöngysor 16. és 17. gyöngyének alján elkenődéshez hasonló színes folt.
d) Tűszúrásnyi pont tapad a *P* betű bal oldalához, középen.

71. a) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 12. gyöngye felett, az első alapvonalon.
b) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszögben, az alsó gyöngysor 3. gyöngye felett, a második alapvonalközben.
c) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 24. gyöngyétől balra.
(Néha kettős karc a felső gyöngysor felett.)

81. a) Rövid, függőleges karc a jobb gyöngysor 12. és 13. gyöngyközétől jobbra.

91. a) Kettős tűszúrás a jobb felső háromszög belsejében, a vízszintes befogó közepe alatt. (Páros ismertetőjel: A_4.)
b) Tűszúrásnyi pont a boríték felső pereme és a korona ívelt táblája alatt.
c) Erős, színes pont az alsó gyöngysor 20. gyöngyének bal oldala alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték bal széle mellett, az alsó saroktól 0,75 mm-re.
e) Ugyanaz, ugyanott 2,5 mm-re.
f) Ugyanaz, ugyanott 4,75 mm-re.
(1893-tól ismert durva vonalas utánmetszés a bal oldali koszorún, a boríték magasságában.)

Az I. oszlop bélyegeinek ívhelyre történő azonosítása nehéz feladat. A szortírozás a 41a és 91a ismertetőjelekkel kezdendő. Ezek további elkülönítése könnyű munka. Az 1a, 11a, 21a, 61d, 71a jelek könnyen felismerhetők, de a 31., 51. és 81. ívhely bélyegeinek meghatározása nagy gyakorlatot igényel.

II. oszlop (B)

02. a) Az alsó gyöngysor 17. és 18. gyöngyét ívelt, színes vonal köti össze. A vonal középen néha szakadt. (Az 1880-as évektől ismert.)

12. a) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali bojt jobb széle alatt, alapvonalon.
b) Tűszúrásnyi pont a bal oldali bojton, középen.

22. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 7. és 8. gyöngyének köze alatt, a második alapvonalközben.

32. a) Harántosan balra dűlő, színes vonal bélyegközben, a bal gyöngysor 3. és 4. gyöngyközétől balra. (Páros ismertetőjel: B_4.)
b) Tűszúrásnyi pont a koszorú jobb oldali, 4. külső levelén.
c) Simítási folt a bal gyöngysor 5. és 6. gyöngyétől balra. (Néha erős simítási folt a jobb gyöngysor aljától jobbra, bélyegközben.)

42. a) Erős, színes pont a felső gyöngysor 5. gyöngyének jobb oldala felett. (Páros ismertetőjel: B_2.)
(Néha simításból eredő karcok és színes foltok az alsó gyöngysor alatt.)

52. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 5. gyöngyének alján.
b) Színes, elmosódott folt az alsó gyöngysor 16. és 18. gyöngyének alján.
(A felső gyöngysor felett gyakran erős forrasztás utáni simítási nyom látható. Ismeretes szabálytalan, vonalas utánmetszés 1895-ből a jobb oldali koszorú csúcsa felett, más bélyegeken a jobb felső sarkon.)

62. a) Tűszúrásnyi pont a boríték felső szélén, a korona bal sarka alatt.
b) Erős, színes pont a boríték felső széle alatt, középen.
c) Tűszúrásnyi pont a balra felmenő keresztvonal felett, a *2*-es számjegy közelében.

72. a) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 20. és 21. gyöngyköze alatt. (Időnként erős simítási folt a jobb oldali gyöngysor külső oldalán.)

82. a) Harántosan balra dűlő színes vonal bélyegközben, a bal gyöngysor 3. és 4. gyöngyközétől balra. (Páros ismertetőjel: B_4.)
b) Tűszúrásnyi pont a 2-es számjegy fejétől jobbra, a felső boríték negyedben.
c) Tűszúrásnyi pont a *0* jobb oldalához tapadva, a boríték jobbra felmenő keresztvonala alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb oldalán, a jobbra lemenő keresztvonal alatt.
e) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 23. gyöngyétől jobbra, alapvonalközben.

92. a) Erős, színes pont a felső gyöngysor 5. gyöngyének jobb oldala felett. (Páros ismertetőjel: B_2.)
b) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, a *0*-a bal oldala alatt.
c) Színes pont a jobb alsó háromszög derékszögén belül.
d) Tűszúrásnyi pont a bojttól balra, alapvonalközben.
e) Erős, színes pont a bal gyöngysor 15. gyöngyétől jobbra, alapvonalon.
f) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 4. gyöngyétől jobbra, alapvonalon.

A II. oszlop bélyegeinek szortírozásakor a páros ismertetőjeleknek nincs olyan nagy jelentőségük, mint az I. oszlopnál, mivel ezek gyakran hiányoznak a bélyegek elfogazása miatt. Könnyen felismerhető jelek a 12b, 22a, 32b, 62b, 82b, 82c, 92c. A többi, nem említett ívhely felismerése nehézkes munka.

III. oszlop (A_1)

03. a) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében, a nulla jobb oldala felett.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 8. és 9. gyöngyközén kívül.
c) Tűszúrásnyi, de gyakran erősebb pont az alsó gyöngysor 2. gyöngye alatt.

13. a) Tűszúrásnyi pont a *G* betű alatt, a harmadik alapvonalközben. (Csoportos ismertetőjel: A_5.)
b) Tűszúrásnyi pont a koszorú jobb oldali 5. külső levelén, kívül. (Páros ismertetőjel: A_{13}.)
c) A felső gyöngysor 15. gyöngye kopott.
d) Tűszúrásnyi pont a 2-es és a *0*-a közében, alul.

23. a) Erős, színes pont a felső gyöngysor 8. gyöngyének bal oldala felett. (Csoportos ismertetőjel: A_6.)
b) Ferde, kis karc a korona középső keresztpántján; bal vége alatt tűszúrásnyi pont, az ívelt tábla gyöngyétől balra.
c) Az alsó gyöngysor alatt hosszú forrasztási nyom.
d) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 1. és 2. gyöngyköze felett.
e) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 3. és 4. gyöngyköze felett.
(Ferde karc halad át a bal gyöngysor 3. gyöngyén, amelynek vége a háromszög derékszögű csúcsáig ér. Ez valószínűleg a 200-as anyalemez jele. Az alsó gyöngysor vízszintes vonalakkal javított.)

33. a) Azonos a 13a, 63a és 83a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_5.)
b) Színes folt tapad a 2-es számjegyhez a balra felmenő boríték-keresztvonalon. (Páros ismertetőjel: A_7.)
c) Erős, simított folt a bal gyöngysor 5. gyöngyének külső oldalához tapadva. (Páros ismertetőjel: A_7.)
d) Simított folt a korona középső táblájának alján. (Páros ismertetőjel: A_7.)
e) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 25. gyöngyétől jobbra, az alulról számított 2. alapvonalköz végén. (Páros ismertetőjel: A_7.)
f) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 1. és 2. gyöngyköze alatt. (Páros ismertetőjel: A_7.)
g) A korona keresztje közelében alapvonalhiány.
h) A felső gyöngysor 13—17. gyöngye kopott.
i) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó háromszög közepétől kissé jobbra, felfelé.
j) Tűszúrásnyi pont alapvonalközben a bal oldali szalag alatt, az *R* és *K* betű köze felett.

43. a) Azonos a 23a, 73a és 93a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_6.)
b) Az alsó gyöngysor, de gyakran a felette levő alapvonalak is kopottak. A gyöngysor — több alakban — simítással javítva.
c) Tűszúrásnyi pont az alulról számított harmadik alapvonalközben, az alsó gyöngysor 3. gyöngyének bal oldala felett.

53. a) Simítási folt a jobb gyöngysor 18. és 19. gyöngyén kívül.
b) Színes pont az alsó gyöngysor 5. gyöngye felett, az első alapvonalon.
c) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög függőleges befogójának bal oldalához tapadva, alapvonalközben. (A felső gyöngysor több alakban simítással javított, aminek következménye halvány gyöngyök.)

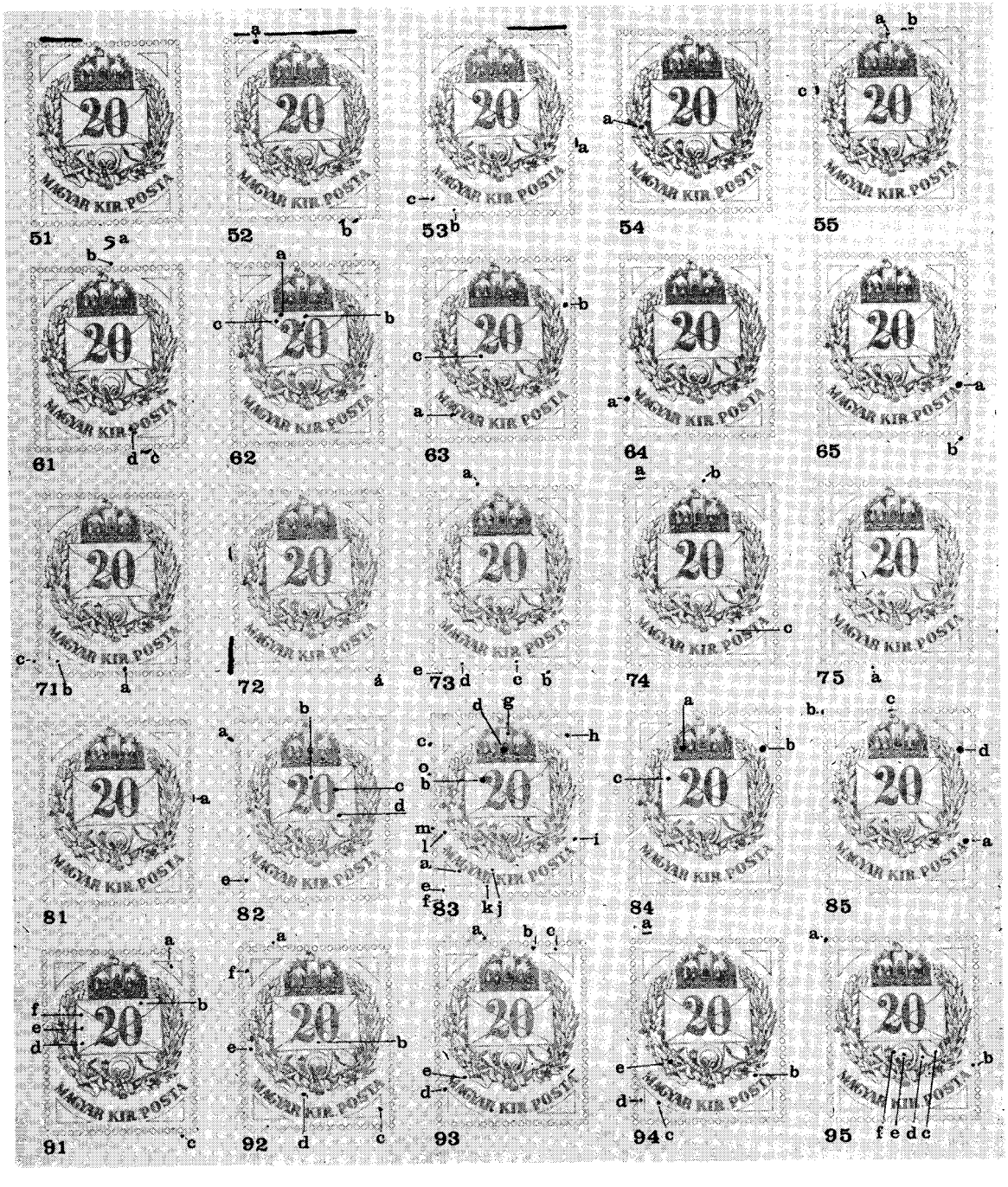
63. a) Azonos a 13a, 33a és 83a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_5.)
b) Azonos a 13b jellel. (Páros ismertetőjel: A_{13}.)
c) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, a kürt fúvókája felett.

73. a) Azonos a 23a, 43a, 93a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_6.)
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 16. és 17. gyöngyköze alatt.
c) Tűszúrásnyi pont az *R* betű jobb oldala alatt, az alulról számított negyedik alapvonalon.
d) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 5. gyöngyének tetejéhez tapadva.
e) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 2. gyöngyének aljához tapadva.

83. a) Azonos a 13a, 33a, 63a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_5.)
b) Azonos a 33b jellel. (Páros ismertetőjel: A_7.)
c) Azonos a 33c jellel. (Páros ismertetőjel: A_7.)
d) Azonos a 33d jellel. (Páros ismertetőjel: A_7.)
e) Azonos a 33e jellel. (Páros ismertetőjel: A_7.)
f) Azonos a 33f jellel. (Páros ismertetőjel: A_7.)
g) Színes vonal a korona középső táblájának gyöngye jobb oldalához tapadva.
h) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög alsó csúcsa közelében.
i) Tűszúrásnyi pont alapvonalon, a koszorú jobb kiálló sötét levele csúcsánál, az *A* betű felett.
j) Tűszúrásnyi pont az első *R* betű felett, alapvonalon.
k) Tűszúrásnyi pont az első *R* betű jobb szára alatt, alapvonalon.
l) Tűszúrásnyi pont alapvonalközben, a bal gyöngysor 17. gyöngyétől jobbra.
m) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 16. gyöngyének alsó részén, kívül.
n) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 10. gyöngyének felső részén, kívül.
o) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 8. gyöngyének közepén, kívül.

2. táblázat.
Ívhely-ismertetőjelek
A ívnegyed

3. táblázat.
Ívhely-ismertetőjelek
C ívnegyed

(A felsorolt jeleken kívül még több tűszúrásnyi pont is ismert, főként a borítékon.)

93. a) Azonos a 23a, 43a és 73a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_6.)
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 14. gyöngye alatt, a második alapvonalon.
c) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 17. gyöngye alatt a negyedik alapvonalon.
d) Színes folt a jobb gyöngysor 20. és 21. gyöngyközén belül.
e) Tűszúrásnyi pont az első *A* betű csúcsa és a koszorú között, alapvonalon.
f) Nagy, színes folt a bal felső háromszög alsó csúcsától jobbra.

A III. oszlop bélyegeinek szortírozásakor előnyös a munkát az A_5 és az A_6 csoportos ismertetőjelekkel kezdeni. A további elkülönítést a 33. és a 83. ívhely számos ismertetőjele megkönnyíti. Viszonylag nehéz a 03. és 43. ívhely bélyegeinek azonosítása.

IV. oszlop (D)

04. a) Színes pont az alsó gyöngysor 14. gyöngye felett, az alulról számított második alapvonalon.

14. a) Erős simítási folt a bal gyöngysor 20. és 21. gyöngyének közéhez tapadva, belül. (Páros ismertetőjel: D_2.)
b) Színes pont az alsó gyöngysor 10—11. gyöngyköze alatt.

24. a) Színes karc a felső gyöngysor 2—4. gyöngye felett. (Csoportos ismertetőjel: D_7.)
b) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, a *nulla* alsó része és a kürt öble között.
c) Tűszúrásnyi pont az *I* betű alatt, a harmadik alapvonalközben.
d) Tűszúrásnyi pont az első *R* betű törzse alatt, alapvonalközben.
e) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög átfogóján kívül, a 15. alapvonalközben.
f) Erős, színes pont a bal felső háromszög függőleges befogóján belül, a 14. alapvonalközben.

34. a) Simítási folt a korona második ívelt táblájának alján. (Páros ismertetőjel: D_6.)
b) Simítási folt a koszorú jobb oldali, 4. levelén, kívül, alapvonalon. (Páros ismertetőjel: D_6.)

44. a) Színes karc a felső gyöngysor 2—4. gyöngye felett. (Csoportos ismertetőjel: D_7.)
b) Vízszintes, színes vonal a boríték bal oldali pereméből kiindulva, a koszorú makkja aljánál.

54. a) Tűszúrásnyi pont a bal oldali koszorú levelén, amely a kiálló makktól jobbra van.

64. a) Erős simítási folt a bal gyöngysor 20—21. gyöngyközéhez tapadva, belül. (Páros ismertetőjel: D_2.)

74. a) Színes karc a felső gyöngysor 2—4. gyöngye felett. (Csoportos ismertetőjel: D_7.)
b) Színes folt a felső gyöngysor 11—12. gyöngyköze felett, kb. egy gyöngynyi magasságban.
c) Tűszúrásnyi pont alapvonalközben, a *P* és az *O* betű köze felett.

84. a) Simítási folt a korona második ívelt táblájának alján. (Páros ismertetőjel: D_6.)
b) Simítási folt a koszorú jobb oldali, 4. levelén, kívül, alapvonalon. (Páros ismertetőjel: D_6.)
c) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, annak felső sarkában.

94. a) Színes karc a felső gyöngysor 2—4. gyöngye felett. (Csoportos ismertetőjel: D_7.)
b) Színes pont a jobb oldali koszorú szalagja alatt, a *T* betű felett.
c) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög átfogóján belül, ahhoz tapadva, a *G* betű alatt.
d) Színes pont a bal gyöngysor 23. gyöngyének magasságában, belül, az alapvonalak végén.
e) Tűszúrásnyi pont a koszorú bal oldalán, a kürt fúvókájától balra lefelé elhelyezkedő levélen.

A IV. oszlopban szembeötlők a 34. és 84. ívhelyek ismertetőjelei. E két ívhely könnyen szétválasztható a

84c. jel alapján. A 14. és 64. ívhely megkülönböztetése sem nehéz a 14b. jel szerint. A többi ívhelynek is van aránylag könnyen felismerhető megkülönböztető jele.

V. oszlop (E)

05. a) Színes folt a bal oldali gyöngysor 1—2. gyöngyközén kívül.
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 17. gyöngye alatt, a negyedik alapvonalon.
c) Tűszúrásnyi pont a koszorú jobb oldali 3. levelétől jobbra, az alapvonalon.

15. a) Nagy simítási folt az alapvonalakon, a jobb oldali gyöngysor 19. gyöngyétől balra, az *A* betű mellett. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
b) A felső gyöngysor 10. gyöngye fenn utánmetszett.
c) Színes folt a koszorú jobb oldalán, a 7. és 8. levelének érintési vonalán.

25. a) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög vízszintes befogója alatt, annak közepétől kissé balra.

35. a) Nagy simítási folt az alapvonalakon, a jobb oldali gyöngysor 19. gyöngyétől balra, az *A* betű mellett. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
b) A bal felső sarokgyöngy rézsútosan kifelé hajló ovális alakú.
c) A felső gyöngysor 10. gyöngyének teteje laposan levágott. (Páros ismertetőjel: E_3.)
d) Nagy simítási folt az alapvonalakon, a koszorú jobb oldali külső levelei és a felső háromszög között.

45. a) Rövid alapvonal megvastagodás a jobb felső háromszög 4. belső alapvonalán.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 8. gyöngyének jobb oldala felett, a második alapvonalon.
c) Színes, harántosan jobbra lemenő karc az alsó gyöngysor 8. gyöngyén.
d) Erős, színes folt az alsó gyöngysor 3—4. gyöngyköze alatt.

55. a) Tűszúrásnyi pont a korona keresztjétől jobbra, gyöngyközben.
b) A felső gyöngysor 13—15. gyöngye felül kopott.
c) A bal gyöngysor 9. gyöngyének külső oldala kopott.

65. a) Nagy simítási folt az alapvonalakon, a jobb oldali gyöngysor 19. gyöngyétől balra, az *A* betű mellett. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
b) Nagy, színes folt az alsó gyöngysor 20. gyöngyének bal oldala alatt.

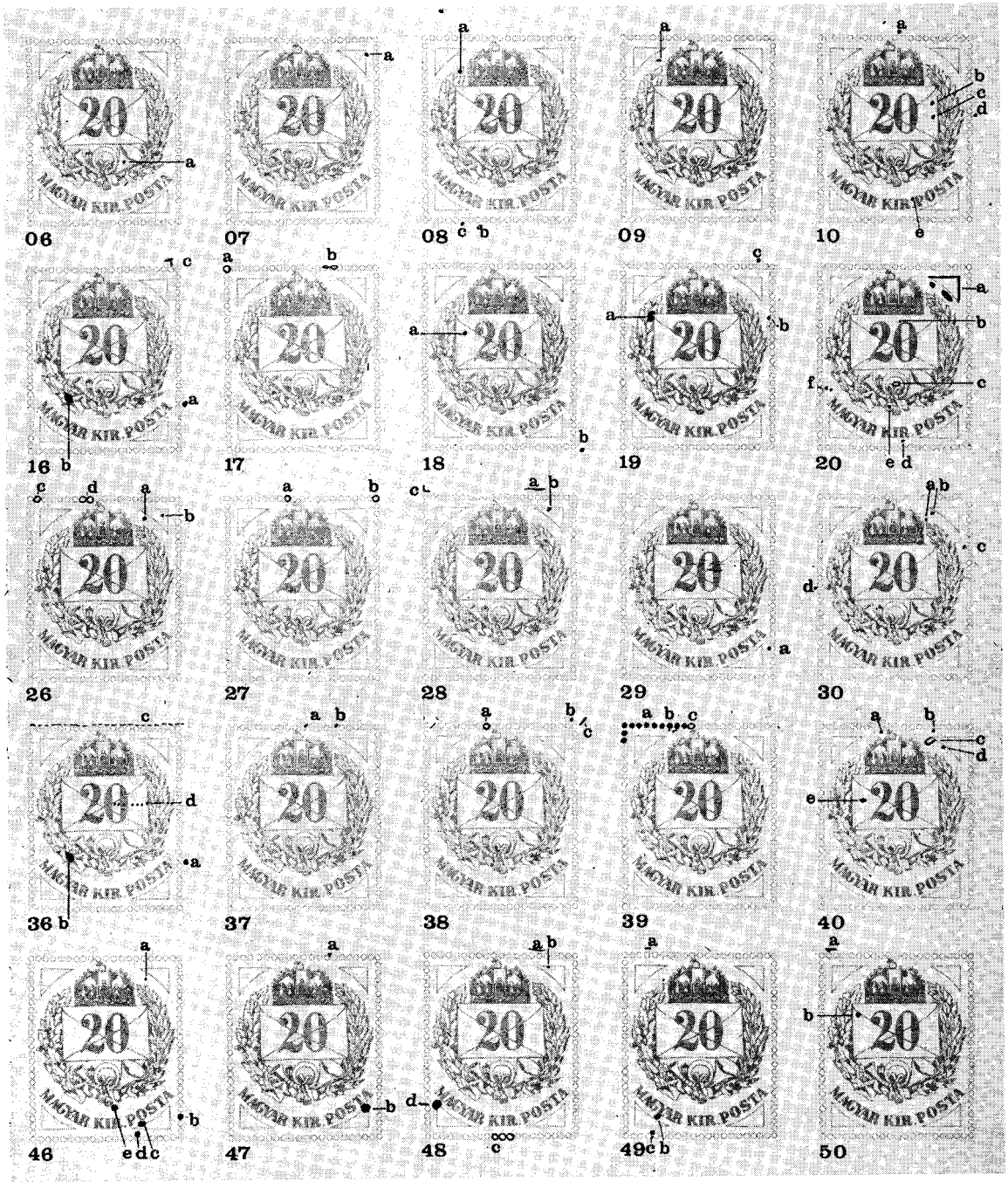
75. a) Erős, színes folt az alsó gyöngysor 8. gyöngyének jobb oldala alatt.

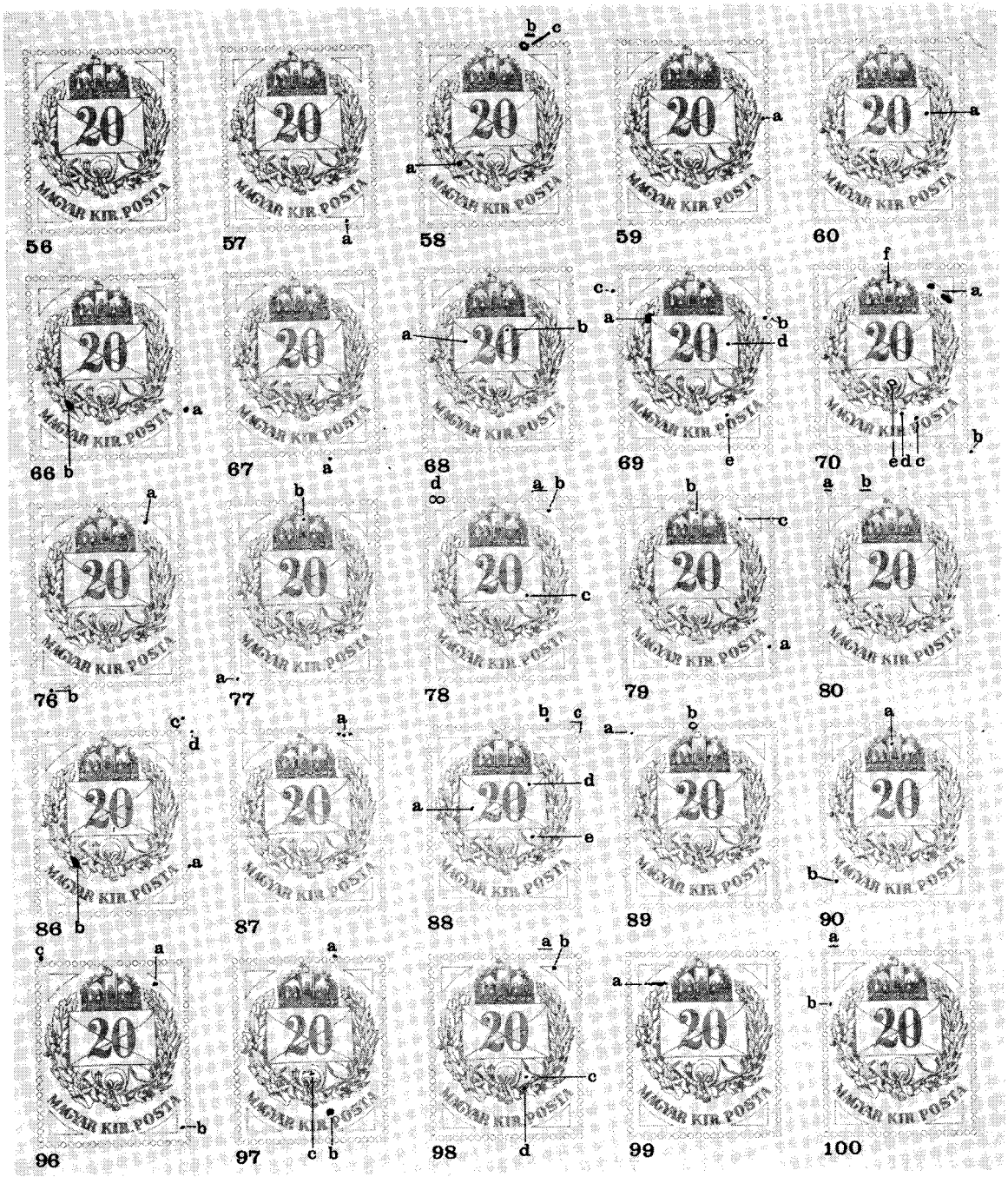
85. a) Nagy simítási folt az alapvonalakon, a jobb oldali gyöngysor 19. gyöngyétől balra, az *A* betű mellett. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
b) A bal felső sarokgyöngy bal oldalához erős színes pont tapad.
c) A felső gyöngysor 10. gyöngyének teteje laposan levágott. (Páros ismertetőjel: E_3.)

95. a) A bal felső sarokgyöngy bal oldalához erős, színes folt tapad.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 18—19. gyöngyközén belül, alapvonalközben.
c) Tűszúrásnyi pont a kürt öblében.
d) Tűszúrásnyi pont a kürt tölcsérjén.
e) Tűszúrásnyi pont a kürt karikájában.
f) Tűszúrásnyi pont a kürt karikájának bal oldalán.

Az V. oszlop feldolgozásánál az E_2 csoportos ismertetőjel alapján könnyen ki lehet válogatni négy ívhelyet. A 35. és 85. ívhely „d" jele páros ismertetőjelnek vehető. E két ívhelyen ezen kívül további páros ismertetőjel lehet a jobb felső háromszög alsó csúcsánál levő simítási folt. De ezek a simított ismertetőjelek gyakran nem látszanak a bélyegeken, ezért nem adnak pontos alapot a szortírozáshoz. Rövid gyakorlattal az oszlop valamennyi itt leírt ismertetőjelét fel lehet ismerni.

4. táblázat.
Ívhely-ismertetőjelek
B ívnegyed

5. táblázat.
Évhely-ismertetőjelek
D évnegyed

VI. oszlop (A_2)

06. a) Tűszúrásnyi pont a kürt hangtölcsérén.
16. a) Nagy, színes folt a jobb oldali gyöngysor 19—20. gyöngyközén kívül. (Csoportos ismertetőjel: A_8.)
b) Erős simítási folt a koszorú bal oldali levelein a felmenő szalag csücske felett. (Csoportos ismertetőjel: A_8.)
c) Függőleges, ennek tetején esetenként vízszintes, balra menő karc a felső gyöngysor 20. gyöngye felett.
26. a) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög bal csúcsa alatti harmadik alapvonalon. (Csoportos ismertetőjel: A_9.)
b) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög derékszögű csúcsán belül.
c) A felső gyöngysor 2. gyöngye kopott.
d) A felső gyöngysor 8—9. gyöngye kopott.
36. a) Nagy, színes folt a jobb oldali gyöngysor 19—20. gyöngyközén kívül. (Csoportos ismertetőjel: A_8.)
b) Erős simítási folt a koszorú bal oldali levelein a felmenő szalag csücske felett. (Csoportos ismertetőjel A_8.)
c) A felső gyöngysor gyöngyeinek teteje több alakban deformálódott, gyakran sok apró pont látható a gyöngysor felett.
d) Karcolásból származó pontozott vonal a *nullán*, vízszintesen átmenően.
46. a) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög bal csúcsa alatti harmadik alapvonalon. (Csoportos ismertetőjel: A_9.)
b) Simítási folt a jobb oldali gyöngysor 23. gyöngyén.
c) Nagy simítási folt a jobb alsó háromszög átfogóján, az O betű alatt.
d) Simítási folt az alsó gyöngysor 15. gyöngyén.
e) Nagy simítási folt a kürt jobb oldali bojtjának az aljához tapadva.
56. Ívhely-ismertetőjele ez ideig nem ismert.
66. a) Azonos a 16a és 36a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_8.)
b) Azonos a 16b és 36b jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_8.)
76. a) Azonos a 26a és 46a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_9.)
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 3. gyöngyének jobb oldala alatt, egy gyöngynyi távolságra.
86. a) Azonos a 16a, 36a, 66a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_8.)
b) Azonos a 16b, 36b, 66b jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_8.)
c) Tűszúrásnyi pont a jobb felső sarokgyöngy felett.
d) Tűszúrásnyi pont ugyanott, de tőle jobbra.
96. a) Azonos a 26a, 46a, 76a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_9.)
b) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó háromszög derékszögű csúcsától jobbra.
c) Színes, simítási folt a felső gyöngysor 1. és 2. gyöngyének köze felett.

A VI. oszlop bélyegeinek szortírozása nehézkes munka. A csoportok könnyen felismerhetők, de azok egymástóli elkülönítése nehéz. Az 56. és a 66. ívhelynek egyedi ívhely-ismertető jele még hiányzik. Kellő és több évi gyakorlattal lehet az ilyen kevés jellel bíró bélyegeket is szortírozni a gyöngyök és alapvonalak nehezen leírható jellegzetességei alapján.

VII. oszlop (B_1)

07. a) Erős, színes pont a jobb felső háromszög függőleges befogójának külső oldalához tapadva, a 3. gyöngy magasságában.
17. a) A bal felső sarokgyöngy alja kopott.
b) A felső gyöngysor 13. és 14. gyöngyének felső része kopott.
27. a) A felső gyöngysor 9. gyöngyének teteje kopott.

37. a) Kis, színes vonal tapad a felső gyöngysor 11—12. gyöngyközéhez fent.
b) Hasonló vonalka a felső gyöngysor 15. gyöngyének tetején.

47. a) Erős, színes folt a felső gyöngysor 14. gyöngyének jobb oldala felett. (Páros ismertetőjel: B_3.)
b) Nagy simítási folt a *T* betű talpán. (Gyakran nem észlelhető.)

57. a) Erős, színes pont az alsó gyöngysor 17—18. gyöngyköze felett, a harmadik alapvonalközben.

67. a) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 15. gyöngyének bal oldala alatt.

77. a) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 1. és 2. gyöngyének közében, fenn.
b) Tűszúrásnyi pont a korona középső pántján.

87. a) Négy, erős pontból álló alakzat a felső gyöngysor 15—17. gyöngye alatt.

97. a) Azonos a 47a jellel. (Páros ismertetőjel B_3.)
b) Nagy, simított folt alapvonalon az *R* és *P* betűk köze feletti térségben.
c) Erős, kis vízszintes vonal a kürt körében, a második alapvonalon.

A B_3 páros ismertetőjel alapján két ívhely könnyen kiemelhető. Szintén könnyen felismerhető a 07, 17, 27. és a 87. ívhely. De a többi ívhely ismertetőjelét is meg lehet találni elegendő anyag esetében.

VIII. oszlop (A_3)

08. a) Simítási folt a koszorú bal oldali csúcslevelén.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 8—9. gyöngyköze alatt.
c) Tűszúrásnyi pont tapad az alsó gyöngysor 6. gyöngyének aljához, a bal oldalon.

18. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal oldali negyedében, a 2-es számjegy közelében.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó sarokgyöngytől jobbra.

28. a) Színes karc a felső gyöngysor 15—18. gyöngye felett, különféle alakban. (Csoportos ismertetőjel: A_{12}.)
b) Erős, színes folt a jobb felső háromszög vízszintes befogójának az aljához tapadva, a felső gyöngysor 17. gyöngyének bal oldala alatt. (Csoportos ismertetőjel: A_{10}.)
c) A bal felső sarokgyöngy felett „L"-alakú figura.

38. a) A felső gyöngysor 9. gyöngyének közepe kopott.
b) A felső gyöngysor 20 gyöngyének tetején, jobbra, színes folt.
c) A jobb felső sarokgyöngy tetején jobbra felmenő színes vonal.

48. a) Színes karc a felső gyöngysor 15—18. gyöngye felett, különféle alakban. (Csoportos ismertetőjele: A_{12}.)
b) Erős, színes folt a jobb felső háromszög vízszintes befogójának az aljához tapadva, a felső gyöngysor 17. gyöngyének bal oldala alatt. (Csoportos ismertetőjel: A_{10}.)
c) Az alsó gyöngysor középső gyöngyei különféle alakban kopottak.
d) Nagy simítási folt a bal alsó háromszög felső, hegyesszögű csúcsán.

58. a) Színes folt a koszorú bal oldali belső levelén, a szalag csúcsa felett.
b) Színes karc a felső gyöngysor 15—16. gyöngye felett, a bélyegköz közepe táján.
c) A felső gyöngysor 16. gyöngye gyakran kopott.

68. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, a 2-es számjegy közelében. (Lehetséges, hogy páros ism.-jel és azonos a 18a-val.)
b) Tűszúrásnyi pont a *nulla* belsejében, fent.

78. a) Azonos a 28a és 48a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_{12}.)
b) Azonos a 28b és 48b jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_{10}.)

c) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, a kürt öble felett.
d) A felső gyöngysor 2—3. gyöngyének alsó része kopott.

88. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében.
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 17. gyöngyének jobb oldala felett.
c) Színes „keretvonal" a jobb felső sarkon kívül.
d) Erős, színes pont a boríték felső negyedében, a *nulla* tetejétől jobbra.
e) Tűszúrásnyi pont a kürt öblében.

98. a) Azonos a 28a, 48a, 78a jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_{12}.)
b) Azonos a 28b, 48b, 78b jellel. (Csoportos ismertetőjel: A_{10}.)
c) Tűszúrásnyi pont a kürt hangtölcsérén.
d) Erős, színes pont a hangtölcsér aljához tapadó szalagon.

A VIII. oszlop bélyegeit is a csoportos ismertetőjelek alapján kell elkezdeni szortírozni. A felsorolt ismertetőjelek alapján valamennyi ívhely meghatározható.

IX. oszlop (D_1)

09. a) Színes vonalka a koszorú bal oldali csúcslevele felett, az ötödik alapvonalközben.

19. a) Nagy simítási folt a boríték bal felső sarkánál levő levélen. (Páros ismertetőjel: D_3.)
b) Erős simítási folt a jobb gyöngysor 9. gyöngyének belső oldalához tapadva. (Páros ismertetőjel: D_3.)
c) Nagy, színes folt a felső gyöngysor 19. gyöngyének bal oldala felett.

29. a) Erős, simítási folt a jobb gyöngysor 22. gyöngyének belső oldalához tapadva. (Páros ismertetőjel: D_4.)

39. a) A bal gyöngysor 3. felső és a felső gyöngysor 9. bal oldali gyöngye utánmetszett.
b) A felső gyöngysor 7. és 8. gyöngye alatt három erős, színes pontból álló alakzat.
c) A felső gyöngysor 10. gyöngyének teteje laposan levágott.

49. a) A felső gyöngysor 4. gyöngye felett színes, vízszintes vonal.
b) Simítási folt az alapvonalakon az *Y* betű talpánál.
c) Az alsó gyöngysor 4. gyöngyének jobb oldala felett az alapvonalakon simítási folt.

59. a) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 12. gyöngyétől balra, a koszorú legszélsőbb levelei között, alapvonalközben.

69. a) Azonos a 19a jellel. (Páros ismertetőjel: D_3.)
b) Azonos a 19b jellel. (Páros ismertetőjel: D_3.)
c) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 4. gyöngyétől balra, kívül.
d) Színes folt a boríték jobb negyedében.
e) Tűszúrásnyi pont az *O* betű teteje feletti második alapvonalközben.

79. a) Azonos a 29a jellel. (Páros ismertetőjel: D_4.)
b) Tűszúrásnyi pont a korona középső pántján.
c) Erős, színes pont a jobb felső háromszög átfogója és a koszorú felső levelei között.

89. a) Tűszúrásnyi pont a második alapvonalközben, a bal gyöngysor 2. gyöngyén belül.
b) A felső gyöngysor 10. gyöngyének teteje laposan levágott.

99. a) Szaggatott vonalú színes sérülés a koszorú bal oldali csúcsa és a háromszög között.

A 19—69 pár könnyen felismerhető a páros ismertetőjelek alapján. Jó ismertetőjelek vannak a 39., 49., 59., 89. és 99. ívhely felismerésére.

X. oszlop (E_1)

10. a) Erős, színes pont a felső gyöngysor 11. gyöngyének jobb oldala felett.
b) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében.
c) Hasonló pont az előbbi alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 11. és 12. gyöngyközétől jobbra.

e) Tűszúrásnyi pont a *P* betű tetejétől balra.

20. a) A jobb felső háromszög két befogója durva, vastag vonalakkal utánmetszett. A háromszög átfogója alatt különféle alakban simítási foltok. (Páros ismertetőjel: E_4.)
b) Tűszúrásnyi pont a *nulla* tetejénél.
c) Alapvonalhiányosságból eredő fehér folt a szalag csokrán.
d) Tűszúrásnyi pont a második *R* betű alatt, az alulról számított harmadik alapvonalközben.
e) Tűszúrásnyi pont a bal oldali bojton.
f) Két tűszúrásnyi pont alapvonalon, a bal gyöngysor 18. gyöngyének tetejével egy magasságban, belül és alatta.

30. a) Tűszúrásnyi pont a koszorú jobb oldali csúcslevele felett, az ötödik alapvonalközben.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög bal csúcsa alatt, a negyedik alapvonalon.
c) Erős, színes pont a jobb gyöngysor 8. és 9. gyöngyének közén belül, alapvonalon.
d) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 13. és 14. gyöngyének közepén, kívül.

40. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 9. gyöngye alatt, a második alapvonalon.
b) Színes pont tapad a felső gyöngysor 15. gyöngyének jobb, alsó oldalához.
c) Karika alakú figura a jobb felső háromszög bal oldali csúcsán.
d) Az előző jeltől lefelé, az átfogó külső oldalához színes folt tapad.
e) Színes folt a boríték bal negyedében.

50. a) Kis vízszintes karc a felső gyöngysor 2. gyöngye felett. (Páros ismertetőjel: E_5.)
b) Nagy, színes folt tapad a levélboríték balra felmenő keresztvonalának aljához.

60. a) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedének közepe táján.

70. a) Azonos a 20a jellel. (Páros ismertetőjel: E_4.)
b) Színes pont a bal alsó sarokgyöngytől jobbra.
c) Tűszúrásnyi pont a *P* betű teteje felett.
d) Nagyobb tűszúrásnyi pont a kürt jobb oldali bojtjának csúcsától jobbra, alapvonalon.
e) Fehér folt (alapvonalhiány) a kürt karikájában, a szalagcsokron.
f) Kis, vízszintes vonal a korona középső pántjának tetején.

80. a) Kis, színes vonal a felső gyöngysor 2. gyöngye felett. (Valószínűleg ez csoportos ismertetőjel, akkor pedig azonos az A_5 jellel.)
b) Kis, színes vonal a felső gyöngysor 8. gyöngye felett.

90. a) Tűszúrásnyi pont a korona középső pántján, a díszítő tábla gyöngyétől balra, feljebb.
b) Erős, színes pont a bal alsó háromszög felső csúcsa közelében, a befogó mellett, belül.

100. a) Azonos az 50a jellel. (Páros ismertetőjel: E_5.)
b) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 8. gyöngyétől jobbra, alapvonalon.

A X. oszlop bélyegképei között a legszembeötlőbb ismertetőjel a 20. ívhelyen van. Ezen kívül a 40., 50. és 70. ívhely rendelkezik olyan jellegzetes ismertetőjelekkel, melyek az azonosítást megkönnyítik. A többi ívhely felismerése alapos munkát igényel.

Nyomólemez metszetjavítások

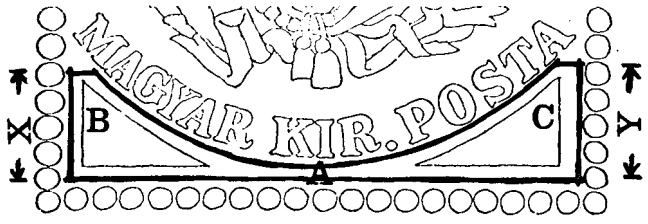
Már a századforduló óta kedvelt gyűjtési téma a 20 krajcáros ernyősen utánmetszett nyomólemezéről eredő 20 db bélyegből álló összeállítás.

Ezek az utánmetszett bélyegek feltehetően az első, rosszul sikerült nyomólemezről származnak. Ezt látszik igazolni az eddig ismert legkorábbi felhasználás postabélyegzőjének keltezése: az 1876. október 8. Felhasználásuk zöme 1877-re esik. A legkésőbbi felhasználásuk eddigi adataink szerint 1878. novembere.

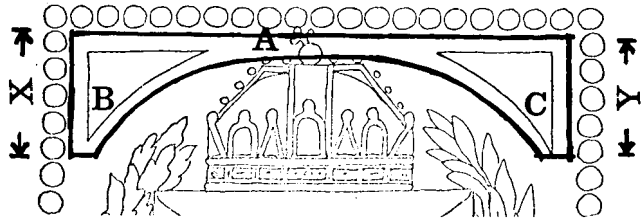
4—5 ilyen teljes összeállítás ismert a kiállításokon szokásosan szereplő gyűjteményekben.

Ezeket a bélyegeket már *Dessewfy* és kortársai is ismerték. *Payer Béla* 1920-ban megjelent monográfiájában részletes rajzot közöl a 20 krajcáros bélyegképről. Megjegyzendő, hogy a vízszintes 5. és 6. sort ma-

gába foglaló 20 bélyegkép közül 10 db alul, míg felül csak 8 db ernyősen utánmetszett. Az 51. és 52. bélyegképek is javítottak, de nem ernyősen.

5. ábra. Ernyős metszetjavítás a bélyegképen alul

6. ábra. Ernyős metszetjavítás a bélyegképen felül

Részben saját gyűjteményem, részben pedig *Pákozdi László* adatai alapján a 6. táblázaton közlöm az

6. táblázat. A 20/I. krajcáros ernyős metszetjavításainak összefoglaló táblázata

	A	B	C	X	Y
41	4	19	23	3,0	3,4
42	4	21	23	3,3	3,5
43	4	21	23	3,2	3,6
44	5	19	22	3,1	3,5
45	4	20	23	3,2	3,5
46	4	21	23	3,2	3,5
47	4	19	22	3,1	3,5
48	4	23	23	3,5	3,4
49	5	19	22	3,2	3,5
50	5	19	22	3,1	3,5

	A	B	C	X	Y
51	—	—	—	—	—
52	—	—	—	—	—
53	6	12	6	2,7	2,1
54	5	8	17	1,6	3,4
55	5—6	18	17	3,2	3,1
56	5	18	22	3,3	3,5
57	5	21	24	3,7	3,7
58	5	20	17	3,3	2,9
59	5	23	21	3,7	3,5
60	5—6	21	24	3,5	3,7

Jelmagyarázat:

A = a bélyegkép teljes szélességében utánmetszett vonalak száma.

B = a bal oldali, röviden utánmetszett vonalak száma.

C = a jobb oldali, röviden utánmetszett vonalak száma.

X = a bal oldali javítás teljes magassága mm-ben.

Y = a jobb oldali javítás teljes magassága mm-ben.

utánmetszett vonalak számát és a javított mező teljes magasságát.

A fentiekben említett utánmetszéseken kívül Payer még további négyet is megemlít, s ezeket I—IV. típusnak jelöli. Ezeknek ívhelye még nem ismert. A „Magyar Bélyegkülönlegességek Kézikönyve" (1956. MABÉOSZ) 72—73. oldalán további húsz utánmetszés van felsorolva az ívhelyek feltüntetése nélkül. Ezzel szemben, mind dr. Petrovits Tivadar, mind saját, de más gyűjteményekben is számos olyan nyomólemez utánmetszés szerepel (főként vízjeles példányok), amelyek már ívhelyre lettek azonosítva. Ezek bemutatására a későbbiek során sor kerülhet.

Végezetül meg kell említenem, hogy az előbb idézett mű 65. oldalán az ernyősen utánmetszett bélyegeket 50% felárral értékeli. Véleményem szerint ez az értékelés túlságosan alacsony. *(De az alapbélyegé is. A szerkesztő.)* Az ernyősen utánmetszett példányok ritkasága megfelel az ezen kiadás ritka fogazási különlegességeinek.

*

Köszönetem dr. Petrovits Tivadarnak a tanulmány vázlatáért és a közösen végzett munkáért. Megköszönöm Lukács Pálnak, hogy volt szíves a kartonra nyomtatott 100-as ívet rendelkezésünkre bocsátani. Végül köszönetemet fejezem ki Pákozdi Lászlónak a gondos szerkesztői munkáért.

KÉSZPÉNZÉRT
VÁSÁROLOK

LUXUS MINŐSÉGŰ

KLASSZIKUS BÉLYEGEKET

minden változatban, a világ bármely országából!

LEVELEK, LEVÉLDARABOK

különösen érdekelnek.

„KALOCSA" teljes bélyegzésért
50% felárat fizetek!

LACZA LÁSZLÓ bélyegkereskedő
1056 BUDAPEST, VÁCI UTCA 63.

Az I. típusú 3 krajcáros

(Folytatás)

DR. PETROVITS TIVADAR

Ívhely-ismertetőjelek

Az I. részben (Philatelica 1976/1. szám) ismertettem az I. típusú 3 krajcáros bélyegek csoportosítását. Már ott utaltam arra, hogy az anyalemez-rekonstrukció a rendelkezésre álló bélyegek mennyisége miatt, jelenleg csak a 4. csoportba tartozó bélyegeknél megoldott. Így most ezeket az adatokat ismertetem. A kutatómunkát Orbán Ferenccel együtt végeztük el.

Az I. oszlop (A)

01. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 5. gyöngye felett. (Gyakran alig észlelhető.)
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 5—6. gyöngye közelében, fent.
c) Tűszúrásnyi pont a levélboríték jobb oldali negyedében, az értékszámtól jobbra.
d) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 22. gyöngye mellett.
e) Kis, színes pont az első *A* betű felett. (Páros ismertetőjel: A_2.)
f) Kis, színes folt a bal oldali gyöngysor 21. gyöngyétől balra, a bélyegképen kívül. A bélyegek fogazása miatt esetenként nem észlelhető. (Csoportos ismertetőjel: A_2.)
g) Kis, színes pont a bal oldali gyöngysor 20. gyöngyében, a bal oldalon.
h) Apró, színes pont a levélboríték bal negyedében, az alsó sarok közelében.
i) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög alsó csúcsában, a függőleges befogó mellett.
j) Kis, színes pont a bal oldali gyöngysor 4. gyöngyének bal oldalán.

11. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 2. gyöngye felett 0,5 mm-re.
b) Színes pont a kürt köralakú szárán, a középtől jobbra.
c) Színes simítási pont a jobb oldali szalagcsokor alsó széléhez tapadva, az *O* betű felett. (Páros ismertetőjel: A_4.)
d) Erős, színes pont a szalag jobb oldali bojtja alatt, az *I* betű felett. (Páros ismertetőjel: A_5.)
e) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 4—5. gyöngyköze alatt.
f) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 7. gyöngyétől balra.

21. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 4—5. gyöngyköze alatt, a második alapvonal aljához tapadva.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 1—2. gyöngyközében alul.

c) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 26. gyöngyétől közvetlenül balra.
d) Kis, színes folt a bal oldali gyöngysor 21. gyöngyétől balra, a bélyegképen kívül. Esetenként a bélyegek fogazása miatt nem észlelhető. (Csoportos ismertetőjel: A_2.)

31. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 3. gyöngyének bal oldala felett.
b Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében fent, a korona homlokpántjának 3. táblája alatt.
c) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 23. gyöngyének felső részén.
d) Nagy, simítási folt a bal felső háromszög alsó részében.

41. a) A bal felső háromszög átfogója alul kettőzött vonalú.
b) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, annak széléhez közel.
c) A jobb oldali gyöngysor 16. gyöngyének belső oldalához színes folt tapad. (Páros ismertetőjel: A_6.
d) Színes pont az *S* betű felső része mellett, balra.
e) Tűszúrásnyi pont az első *A* betű jobb oldali talpa alatt.
f) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 23. gyöngyének felső részétől jobbra.

51. a) Tűszúrásnyi pont a korona keresztgombjának aljához tapadva.
b Színes vonal a felső gyöngysor 14. gyöngye felett.
c) Tűszúrásnyi pont a korona homlokpántja középső táblájának jobb oldala alatt.
d) Színes folt az értékszám felső részéhez tapadva.
e) Színes folt a jobb oldali gyöngysor 14—15. gyöngyközétől jobbra.
f) Tűszúrásnyi pont a *K* betű jobb oldali talpa alatt.
g) Kopott rész az alsó gyöngysor 5—6. gyöngyköze felett.
h) Színes pont a bal alsó háromszög felső csúcsában.
i) Kis, színes folt a bal oldali gyöngysor 21. gyöngyétől balra, a bélyegképen kívül. Esetenként a bélyegek fogazása miatt nem észlelhető. (Csoportos ismertetőjel: A_2.)
j) Kis, színes pont az első *A* betű felett. (Páros ismertetőjel: A_3.)
k) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 12. gyöngyének felső részén.
l) Három, színes pont a boríték bal negyedében, az értékszámtól balra.

61. a) Színes pont a felső gyöngysor 4. gyöngyén, fent.
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 9. gyöngyének jobb széle alatt.
c) Színes ponthalmaz a jobb oldali háromszög alsó csúcsa körül.
d) Színes, simítási folt a jobb oldali szalagcsokor alsó széléhez tapadva, az *O* betű felett. (Páros ismertetőjel: A_4.)
e) Erős, színes pont a jobb oldali bojt alatt, az *I* betű felett. (Páros ismertetőjel: A_5.)
f) Színes pont a boríték bal oldali negyedének közepén.
g) Színes folt a bal oldali gyöngysor 10. gyöngyének belső, felső részéhez tapadva.
h) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 8. gyöngyétől balra.

71. a) Színes folt a felső gyöngysor 2., 4., 6. gyöngyének tetején.
b) Színes pont a felső gyöngysor 8. gyöngye alatt.
c) Színes pont a koszorú jobb oldali csúcslevele felett.
d) Színes folt a felső gyöngysor utolsó gyöngye felett.
e) Színes pont a boríték jobb negyedében, az értékszám aljától jobbra.
f) Színes pont a bal alsó háromszög vízszintes befogója felett, a jobb oldali csúcsban.

g) Kis, színes folt a bal oldali gyöngysor 21. gyöngyétől balra, a bélyegképen kívül. Esetenként a bélyegek fogazása miatt nem észlelhető. (Csoportos ismertetőjel: A_2.)

81. a) Színes pont a jobb oldali koszorú mellett, a 14—15. gyöngyközének magasságában.
b) Az alsó gyöngysor 15. gyöngyének alján színes folt.

91. a) Színes pont a felső gyöngysor 2—3. gyöngyközében, fent.
b) A felső gyöngysor 7., 8. gyöngyének aljából kis karc nyúlik lefelé.
c) A jobb oldali gyöngysor 16. gyöngyének belső oldalához színes folt tapad. (Páros ismertetőjel: A_6.)
d) Színes pont tapad a *P* betű szárához, a bal oldalon.
e) Színes pont az első *R* betű bal oldali talpa alatt.
f) Színes pont a bal oldali gyöngysor 21—22. gyöngyközében, kívül.
g) A kürt fúvókája alatti koszorú és szalagrész sérült, illetve utánmetszett. (Metszetjavítás I. csoport.)

A II. oszlop (B)

02. a) A bal felső háromszög átfogóját az újrametszéskor az eredeti vonal alatt húzták meg.
b) A jobb alsó háromszög átfogója a felső csúcsnál túlhúzott.
c) A jobb alsó háromszög bal csúcsa erősen javított.

12. a) Színes pont a boríték felső negyedének jobb csúcsában.
b) Erős, színes pont a szalagcsokor jobb oldali bojtjának jobb széle alatt. (Páros ismertetőjel: B_7.)
c) Színes simítási folt a bal alsó háromszög átfogóján, az első *A* betű jobb talpa alatt. (Páros ismertetőjel: B_8.)

22. a) A felső gyöngysor 6. és 7. gyöngye aljából kis karc nyúlik lefelé.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög vízszintes befogója felett, a felső gyöngysor 18. gyöngyének jobb széle alatt. (Páros ismertetőjel: B_9.)
c) A koszorú jobb oldali felső és a háromszög alsó csúcsa kopott.
d) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 23. gyöngyétől jobbra.
e) A bal felső háromszög függőleges befogója és az átfogó alsó része az eredeti vonalak mellett utánmetszett.

32. a) A bal felső háromszög függőleges befogója és az átfogó az eredeti vonalak mellett javított.
b) Az értékszám felső részétől jobbra, felfelé 4 színes pont.
c) A jobb oldali gyöngysor 19. gyöngyének jobb oldali alsó részéből kis karc nyúlik ki.
d) Színes simítási folt a jobb alsó háromszög bal oldali csúcsán. (Páros ismertetőjel: B_{10}.)
e) A bal oldali gyöngysor 23—24. gyöngyközében, kívül, színes folt.

42. a) A felső gyöngysor 2. gyöngye aljából kis karc nyúlik ki.
b) Színes pont az *Ó* betű felett, annak jobb oldalán.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 25. gyöngyének felső részétől jobbra.
d) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 16. gyöngyének jobb oldala felett.
e) Színes pont a második *R* betű jobb oldali talpa alatt.
f) Színes folt az első *A* betű jobb oldali talpa alatt.
g) Színes, hosszú folt a bal oldali gyöngysor 2. gyöngyének jobb oldali felső részén.

52. a) A jobb felső háromszög vízszintes befogója jobb végén túlhúzott.
b) A jobb felső háromszög átfogója az eredeti vonal mellett, belül javított.

c) Tűszúrásnyi pont az *OS* betűk közében, fent.
d) Tűszúrásnyi pont az *O* betű alatt.
e) Tűszúrásnyi pont az *RP* betűk köze felett.

62. a) A felső gyöngysor 16. gyöngyének alján kis karc.
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 19. gyöngye felett.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög alsó csúcsa mellett.
d) Erős színes pont a szalagcsokor jobb oldali bojtjának jobb széle alatt. (Páros ismertetőjel: B_7.)
e) Színes folt a *K* betű függőleges szára felett.
f) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög jobb csúcsa alatt.
g) Színes simítási folt a bal alsó háromszög átfogóján az első *A* betű jobb talpa alatt. (Páros ismertetőjel: B_8.)
h) Tűszúrásnyi pont a levélboríték bal oldali negyedének felső csúcsában.
i) Színes pont a levélboríték felső negyedének bal csúcsában.
j) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 7. gyöngyének jobb oldali felső részénél.
k) Két színes pont a bal oldali gyöngysor 5. gyöngyének felső részén és tőle jobbra.
l) Három színes pont a bal felső háromszög és a koszorú csúcsa között.

72. a) Tűszúrásnyi pont a korona jobb oldali 3. gyöngyétől jobbra.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög vízszintes befogója feletti, a felső gyöngysor 18. gyöngyének jobb széle alatt. (Páros ismertetőjel: B_9.)
c) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög közepén.
d) Tűszúrásnyi pont a második *A* betű alatt.

82. a) Tűszúrásnyi pont az értékszám felső öblében.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 17—18. gyöngyköze felett, az alsó alapvonal közben.
c) Színes simítási folt a jobb alsó háromszög bal oldali csúcsán. (Páros ismertetőjel: B_{10}.)
d) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög átfogójához tapadva, az első *A* betű alatt.
e) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 22—23. gyöngyközében, kívül.

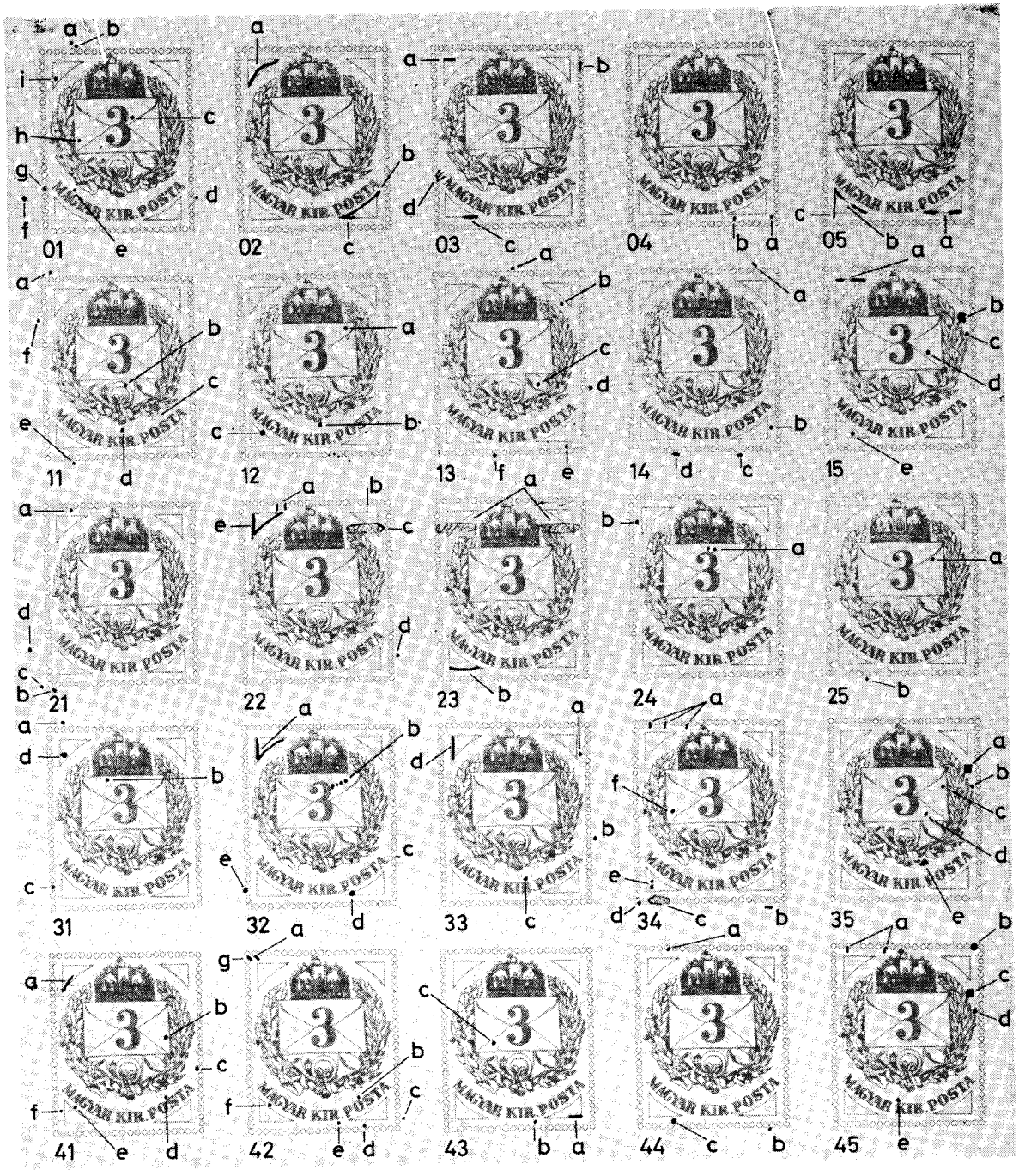
92. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 5. gyöngye felett.
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 13. gyöngye felett.
c) Színes folt a felső gyöngysor 19. gyöngyének alján.
d) Színes folt a jobb oldali koszorú csúcslevele felett.
e) Két színes pont a boríték jobb oldali negyedének középvonalában.
f) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó három sarokgyöngy között.
g) Két tűszúrásnyi pont az *M* betű bal felső része mellett.
h) Tűszúrásnyi pont az értékszám felső pontja alatt.
i) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, a korona homlokpántjának 2. lemeze alatt.
j) A bal felső háromszög átfogója alul kettős vonalú.

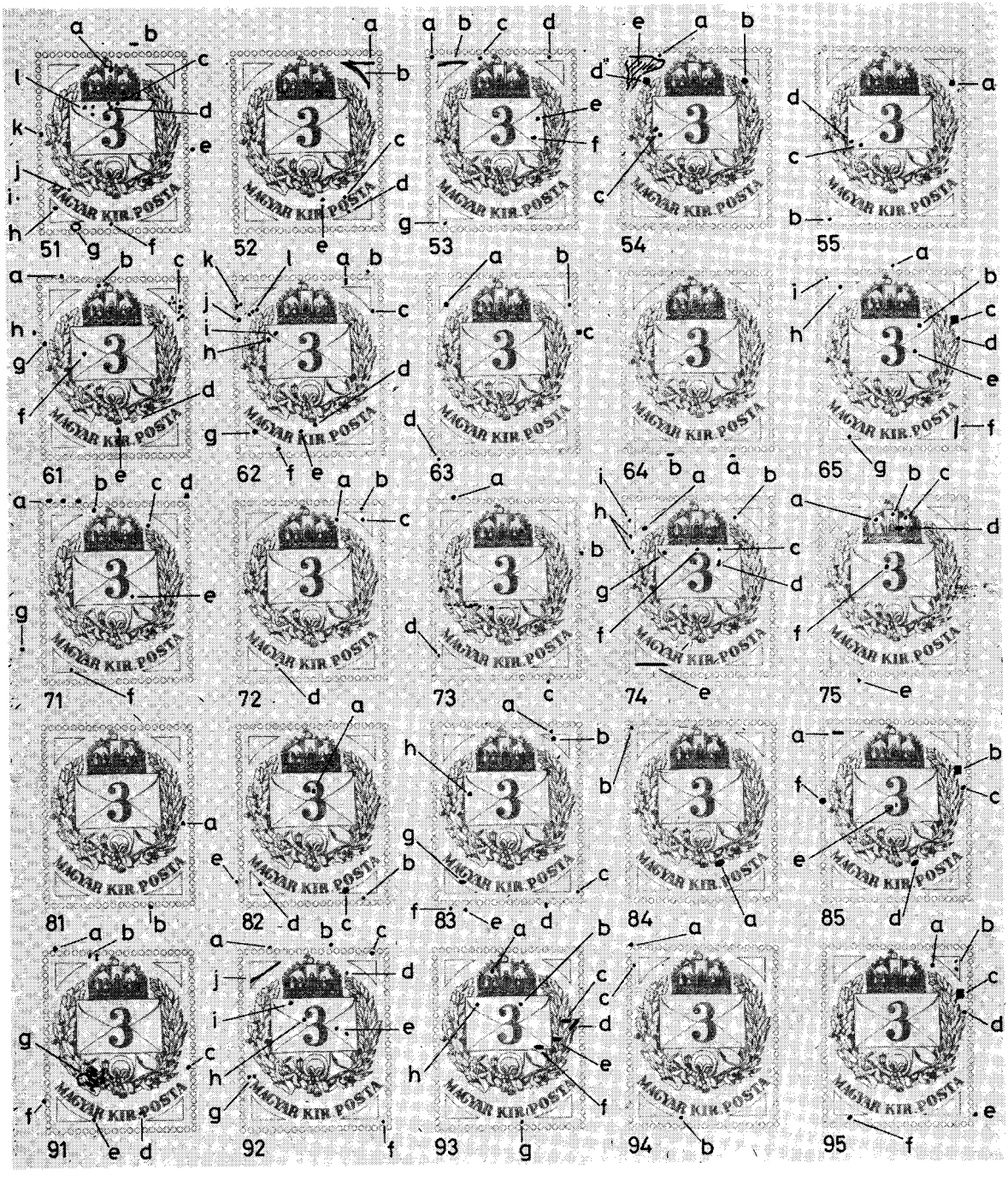
A III. oszlop (C)

03. a) A bal felső háromszög vízszintes befogójának bal fele durván javított.
b) A jobb oldali gyöngysor 3—4. gyöngyét függőleges vonalka köti össze.
c) A bal alsó háromszög vízszintes befogójának jobb fele erősen javított.
d) A bal oldali gyöngysor 19. gyöngyének jobb felső részéből több finom karc nyúlik ki.

13. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 11—12. gyöngyköze felett.
b) Tűszúrásnyi pont a koszorú jobb oldali, harmadik levelének csúcsától jobbra.

1. táblázat. Ívhely-ismertetőjelek. A ívnegyed

2. táblázat.
Ívhely-ismertetőjelek.
C ívnegyed

c) Színes pont a kürt öblében.
d) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 17. gyöngyétől jobbra.
e) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 18—19. gyöngyköze felett.
f) Az alsó gyöngysor 9. gyöngyének aljához balra hajló kis karc tapad.

23. a) A koszorú mindkét csúcslevele feletti rész gyakran kopott.
b) A bal alsó háromszög vízszintes befogója homorú.

33. a) Színes pont a bal oldali gyöngysor 5. gyöngyétől balra, a háromszög függőleges befogója mellett.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 17. gyöngyétől jobbra.
c) Erős, színes folt a második *R* felett.
d) A bal felső háromszög függőleges befogója kettős vonalú.

43. a) A jobb alsó háromszög vízszintes befogójának jobb fele erősen javított.
b) Tűszúrásnyi pont a *KIR.* utáni pont alatt.
c) Tűszúrásnyi pont a kürt fúvókája felett, a levélkeresztkötés mellett.

53. a) Tűszúrásnyi pont a bal felső sarokban.
b) A bal felső háromszög vízszintes befogója domború.
c) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 8. gyöngye alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 17—18. gyöngyköze alatt.
e) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb oldali negyedében, a felső sarokban.
f) Tűszúrásnyi pont ugyanott, de az alsó sarokban.
g) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 3. gyöngyének bal széle felett.

63. a) Színes pont a bal felső háromszög befogójának alsó felén.
b) Színes pont a jobb felső háromszög befogója mellett, az 5. gyöngy magasságában.
c) Nagy, színes folt a jobb oldali gyöngysor 9. gyöngyének jobb oldalán.

73. a) A színes pont a felső gyöngysor 4. gyöngyének jobb oldali felső részén.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 8—9. gyöngyközén kívül.
c) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 17. gyöngyének bal széle alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 22—23. gyöngyközétől jobbra.

83. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 17. gyöngye alatt.
b) Színes pont a felső gyöngysor 17. gyöngye és közvetlenül a háromszög befogója alatt.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 25. gyöngyének bal széle felett.
d) Az alsó gyöngysor 16. gyöngyének aljából kis karc nyúlik ki.
e) Színes folt az alsó gyöngysor 5. gyöngyének bal oldala alatt.
f) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 3. gyöngye alatt.
g) Színes pont a bal alsó háromszög befogóján a *G* betű alatt.
h) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, fent.

93. a) Tűszúrásnyi pont a korona bal oldali palástján.
b) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében, a korona homlokpántjának 5. táblája alatt.
c) Erős, vízszintes vonal a koszorúban bal oldalán, a 10—11. gyöngyköz magasságában.
d) Erős, ferde, színes vonal a koszorú és a 11. gyöngy között.
e) Erős, rövid, színes vonal a boríték mellett a koszorúban a 13—14. gyöngyköz magasságában.
f) Erős, színes vonal a boríték alsó széle felett a jobb sarokban.

g) Tűszúrásnyi pont a második *R* betű alatt, két gyöngy között.
h) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében, a korona bal sarka alatt.

A IV. oszlop (B_1)

04. a) Színes pont az alsó gyöngysor 20. gyöngye felett, az első alapvonalon.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 17—18. gyöngye felett, a 3. alapvonalon.

14. a) Színes, ferde vonalka a felső gyöngysor 18. gyöngye felett.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 23. gyöngyétől balra.
c) Kis, vízszintes karc az alsó gyöngysor 15—16. gyöngyköze alatt. (Páros ismertetőjel: B_{11}.)
d) Vízszintes karc az alsó gyöngysor 7. gyöngye alatt. (Páros ismertetőjel: B_{12}.)

24. a) Tűszúrásnyi pont az értékszám jobb oldala felett.
b) Tűszúrásnyi színes pont a bal oldali gyöngysor 4. gyöngyének jobb alsó szélénél. (Páros ismertetőjel: B_{13}.)

34. a) A felső gyöngysor 3., 5. és 8. gyöngyéből alul kis karcok nyúlnak lefelé.
b) Színes karc az alsó gyöngysor 18—19. gyöngyköze alatt.
c) Az alsó gyöngysor 3., 4., 5. gyöngye kopott.
d) Színes pont tapad az alsó gyöngysor 1. gyöngyének jobb alsó részéhez.
e) Egy kisebb és egy nagyobb színes pont a bal alsó háromszögben a 3. gyöngy felett. Körülöttük kopott terület.
f) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedének alsó sarkában.

44. a) Színes pont a felső gyöngysor 5. gyöngyének jobb oldalán.
b) Színes pont az alsó gyöngysor 18—19. gyöngyköze alatt.
c) Színes folt az alsó gyöngysor 5—6. gyöngyközében.

54. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 6. gyöngye alatt.
b) Színes folt a koszorú jobb oldali, külső harmadik levelének csúcsán.
c) Két színes pont a boríték bal oldali negyedén, a boríték széle közelében.
d) Nagy színes folt a koszorú bal oldali, 2. külső levelén.
e) A bal oldali felső sarok erősen kopott.

64. a) Kis vízszintes karc az alsó gyöngysor 15—16. gyöngyének köze alatt. (Páros ismertetőjel: B_{11}.)
b) Vízszintes karc az alsó gyöngysor 7. gyöngye alatt. (Páros ismertetőjel: B_{12}.)

74. a) Erős, színes pont tapad a bal felső háromszög átfogójának alsó feléhez.
b) Tűszúrásnyi pont a bal oldali koszorú felett.
c) Tűszúrásnyi pont a korona homlokpántjának 6. táblája alatt.
d) Színes ferde karc a jobb felső keresztkötésben, az értékszámhoz közel.
e) A bal alsó háromszög vízszintes befogó erősen javított.
f) Tűszúrásnyi pont az értékszám felett.
g) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében, a bal sarokban.
h) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 6. és 8. gyöngyétől jobbra.
i) Tűszúrásnyi színes pont a bal oldali gyöngysor 6. és 8. gyöngyétől jobbra.
i) Tűszúrásnyi színes pont a bal oldali gyöngysor 4. gyöngyének jobb alsó szélénél. (Páros ismertetőjel: B_{13}.)

84. a) Színes folt a koszorú jobb oldali szalagján.
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 2. gyöngyének bal oldala alatt.

94. a) Erős, színes pont a felső gyöngysor 1. gyöngyének jobb oldalán.

b) Erős színes pont az első *R* betű jobb oldala alatt.
c) Tűszúrásnyi pont a bal oldali gyöngysor 3—4. gyöngyközétől jobbra.

Az V. oszlop (E)

05. a) A jobb alsó háromszög vízszintes befogója középen gyengén javított.
b) A bal oldali alsó háromszög a *G* betű alatt gyengén javított.
c) A bal oldali alsó háromszög függőleges befogója alul kissé túlhúzott.

15. a) A bal felső háromszög vízszintes befogója a 4. gyöngy alatt gyengén utánmetszett.
b) Színes négyzet a koszorú jobb oldali 5. levelének külső oldalához tapadva. (Csoportos ismertetőjel: E_1.)
c) Színes pont a koszorú jobb oldali, 7. levelének csúcsától jobbra. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
d) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb oldali negyedében, az alsó keresztvonal mellett.
e) Színes pont a bal alsó háromszög vízszintes befogója és az alsó gyöngysor 4—5. gyöngyköze felett. (Páros ismertetőjel: E_3.)

25. a) Színes pont tapad a jobb felső boríték-keresztkötés aljához.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 6. gyöngye alatt. (Páros ismertetőjel: E_5.)

35. a) Színes négyzet a jobb oldali koszorú 5. levelének külső oldalához tapadva. (Csoportos ismertetőjel: E_1.)
b) Színes pont a koszorú jobb oldali, 7. levelének csúcsától jobbra. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
c) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedének belső széle mellett, a középtől feljebb.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében a kürt öble felett.
e) Apró, színes, simítási folt a jobb oldali szalag alatt, a *P* betű felett és kissé balra. (Páros ismertetőjel: E_4.)

45. a) A felső gyöngysor 3. és 8. gyöngyéből kis karc nyúlik lefelé.
b) A felső gyöngysor 20. gyöngye erősen javított.
c) Színes négyzet a koszorú jobb oldali, 5. levelének külső oldalához tapadva. (Csoportos ismertetőjel: E_1.)
d) Színes pont a koszorú jobb oldali 7. levelének csúcsától jobbra. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
e) Erős színes pont a *K* betű függőleges szára felett.

55. a) Színes folt a jobb felső háromszög alsó csúcsa alatt.
b) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög derékszöge alatt, a 3. alapvonalon.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedének bal sarkában, a kürt fúvókája felett.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedének alsó sarkában.

65. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 11. gyöngye felett.
b) Tűszúrásnyi pont a felső borítéknegyedben, a korona jobb széle alatt.
c) Színes négyzet a koszorú jobb oldali, 5. levelének külső oldalához tapadva. (Csoportos ismertetőjel: E_1.)
d) Színes pont a koszorú jobb oldali, 7. levelének csúcsától jobbra. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
e) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, az értékszámtól jobbra.
f) A jobb alsó háromszög függőleges befogója felül az eredeti metszet mellett javított.
g) Színes pont a bal alsó háromszög vízszintes befogója és az alsó 4—5. gyöngyköze felett. (Páros ismertetőjel: E_3.)
h) Színes pont a bal felső háromszögben a 4. gyöngy alatt.
i) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 2. gyöngye alatt, a 3. alapvonalon.

75. a) Tűszúrásnyi pont a korona bal oldali részén, az első díszítőgyöngy magasságában.

b) Tűszúrásnyi pont a korona középső pántján az országalma alatt, kissé jobbra.
c) Tűszúrásnyi pont a korona jobb felében, fenn.
d) Erős, színes, vízszintes vonalka a korona 4—5. oromtáblájába nyúlóan.
e) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 6. gyöngye alatt. (Páros ismertetőjel: E_5.)
f) Színes pont az értékszám felső pontja alatt.

85. a) A bal felső háromszög vízszintes befogójának bal oldala erős vonallal javított.
b) Színes négyzet a koszorú jobb oldali, 5. levelének külső oldalához tapadva. (Csoportos ismertetőjel: E_1.)
c) Színes pont a koszorú jobb oldali 7. levelének csúcsától jobbra. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
d) Apró színes folt a jobb oldali szalag alatt, a *P* betű felett, kissé balra. (Páros ismertetőjel: E_4.)
e) Színes pont az értékszám alsó öblében.
f) A bal oldali gyöngysor 12. gyöngye erősen javított.

95. a) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög átfogójának közepe és a koszorú között.
b) Két tűszúrásnyi pont egymás alatt a jobb felső háromszögben, a 19. gyöngy alatt.
c) Színes négyzet a koszorú jobb oldali, 5. levelének külső oldalához tapadva. (Csoportos ismertetőjel: E_1.)
d) Színes pont a koszorú jobb oldali, 7. levelének csúcsától jobbra. (Csoportos ismertetőjel: E_2.)
e) Színes pont a jobb oldali gyöngysor 25. gyöngyének felső, külső részén.
f) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 4. gyöngye felett, a 3. alapvonalon.

A VI. oszlop (A_1)

06. a) A felső gyöngysor 14. gyöngyének alsó részén színes folt.
b) Az alsó gyöngysor 8., 10. és 13. gyöngyének alján színes vonalka.
c) A bal alsó háromszög vízszintes befogója domborúan javított, és rajta az alsó gyöngysor 3. gyöngyének jobb széle felett színes pont.

16. a) A jobb felső boríték-keresztkötés a felső sarok közelében megszakad. (Gyakran nem észlelhető!)

26. a) Színes pont a jobb oldali gyöngysor 23—24. gyöngyközétől jobbra. (Páros ismertetőjel: A_7.)
b) Az alsó gyöngysor 20. gyöngyének aljából kis vonalka nyúlik ki.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó háromszög bal csúcsa felett, a *P* betű középvonala alatt. (Páros ismertetőjel: A_8.)

36. a) Apró, színes pont a kürt hangtölcsérének külső, jobb felén. (Páros ismertetőjel: A_9.)
b) Színes, simítási folt a bal alsó háromszög átfogóján az *YA* betűk köze alatt. (Páros ismertetőjel: A_{10}.)

46. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 4. gyöngyének bal oldala felett.
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 7—8. gyöngyköze alatt.

56. a) Színes pont a bal oldali gyöngysor 3—4. gyöngye között.
b) Tűszúrásnyi pont a bal oldali koszorú csúcsa felett.
c) Két színes pont a korona középső pántjának felső részében.
d) Színes pont a felső gyöngysor 13. gyöngye alatt, a 3. alapvonalközben.
e) Színes pont az utolsó *A* betű felett.
f) Színes pont a jobb alsó háromszög bal csúcsa alatt.
g) Színes, ovális folt a korona bal alsó széléhez tapadva, és egy másik ettől jobbra, középen.

66. a) A bal felső háromszög vízszintes befogója ívelten javított. (Középen gyengén.)
b) Színes pont a boríték-keresztkötés közepe alatt, az értékszámban.
c) Színes pont a bal felső háromszög derékszöge mellett.

76. a) Két tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 9—10. gyöngye felett.
b) Színes, nagy folt a felső gyöngysor 15—16. gyöngye felett.
c) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög bal oldali csúcsa és a korona felső széle között.
d) Színes pont a korona jobb oldala alatt.
e) Színes pont a jobb oldali gyöngysor 23—24. gyöngyközétől jobbra. (Páros ismertetőjel: A_7.)
f) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó háromszög bal csúcsa felett, a *P* betű középvonala alatt. (Páros ismertetőjel: A_8.)
g) Színes pont a korona bal oldala alatt.
h) Nagy, színes folt a koszorú bal oldali csúcsa felett.

86. a) Színes folt a jobb oldali felső háromszög átfogójának alsó részén, belül.
b) Tűszúrásnyi pont a levélboríték alsó negyedében, a jobb sarokban.
c) Apró, színes pont a kürt hangtölcsérének külső, jobb felén. (Páros ismertetőjel: A_9.)
d) Színes, simítási folt a bal alsó háromszög átfogóján, az *YA* betűk köze alatt. (Páros ismertetőjel: A_{10}.)
e) A bal oldali gyöngysor 18. gyöngyének bal alsó részén kis pont.

96. a) Kis, színes pont a felső gyöngysor 1. gyöngyének jobb felső részén.
b) Két színes pont az értékszám felső részétől balra.
c) Apró színes pont az alsó gyöngysor 19. gyöngyének alján.
d) A bal alsó háromszög vízszintes befogójának javítása közepén hiányos.

A VII. oszlop (B_2)

07. a) A felső gyöngysor 4. gyöngye alatt tűszúrásnyi színes pont.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 8. gyöngyének alsó részétől jobbra, egy másik a 9. gyöngytől jobbra.
c) Kettő, színes, kissé ferde vonalka a második *R* betű jobb talpa alatt. (Csoportos ismertetőjel: B_4.)
d) Színes vonalka a jobb oldali gyöngysor 23. gyöngye mellett, balra.

17. a) A bal felső háromszög vízszintes befogó ívelten javított.
b) Színes pont a jobb felső háromszög derékszögében. (Csoportos ismertetőjel: B_5.)
c) Nagy, színes, simítási folt a jobb oldali gyöngysor 5. gyöngyétől jobbra. (Csoportos ismertetőjel: B_6.)
d) A jobb alsó háromszög vízszintes befogója középen nincs javítva.
e) Tűszúrásnyi pont a második *R* betű bal szára felett.

27. a) Színes pont a jobb felső háromszög átfogója alatt, középen. (Páros ismertetőjel: B_{14}.)
b) Kettő, színes, kissé ferde vonalka a második *R* betű jobb talpa alatt. (Csoportos ismertetőjel: B_4.)
c) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög felső csúcsa mellett, az *MA* betűk köze alatt. (Páros ismertetőjel: B_{15}.)

37. a) Színes pont a jobb felső háromszög derékszögében. (Csoportos ismertetőjel: B_5.)
b) Nagy, színes, simítási folt a jobb oldali gyöngysor 5. gyöngyétől jobbra. (Csoportos ismertetőjel: B_6.)

47. a) Tűszúrásnyi pont a *KIR.* rövidítés utáni pont alatt a 4. alapvonalon.

57. a) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög vízszintes befogója alatti alapvonalon.
b) A jobb felső háromszög átfogója az alsó részén kettős vonallal javított.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb boríték negyed felső sarkában.
d) A jobb alsó háromszög felső csúcsa nyitott.
e) Színes pont a jobb alsó háromszög függőleges befogója mellett, belül.

f) Kettő, színes, kissé ferde vonalka a második *R* betű jobb talpa alatt. (Csoportos ismertetőjel: B_4.)
g) Színes pont a bal oldali gyöngysor 4. gyöngyének jobb felső széléhez tapadva.

67. a) Színes pont a felső gyöngysor 11—12. gyöngyköze felett.
b) Színes pont a jobb felső háromszög derékszögében. (Csoportos ismertetőjel: B_5.)
c) Színes, simítási folt a jobb oldali gyöngysor 5. gyöngyétől jobbra. (Csoportos ismertetőjel: B_6.)

77. Színes pont a jobb felső háromszög átfogója alatt, középen. (Páros ismertetőjel: B_{14}.)
b) Tűszúrásnyi pont az utolsó *A* betű felett.
c) Kettő, színes, kissé ferde vonalka a második *R* betű jobb talpa alatt. (Csoportos ismertetőjel: B_4.)
d) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög felső csúcsa mellett, az *MA* betűk köze alatt. (Páros ismertetőjel: B_{15}.)

87. a) Tűszúrásnyi pont a korona bal oldali felső részén.
b) Színes pont a jobb felső háromszög derékszögében. (Csoportos ismertetőjel: B_5.)
c) Nagy, színes simítási folt a jobb oldali gyöngysor 5. gyöngyétől jobbra. (Csoportos ismertetőjel: B_6.)
d) Tűszúrásnyi pont a *P* betű felett.
e) Erős színes pont az *M* betű bal oldala felett.

97. a) A felső gyöngysor 7—21. gyöngye javított.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali felső háromszögben az átfogó közepétől kissé jobbra.

A VIII. oszlop (C)

08. a) Színes pont a felső gyöngysor 2. gyöngyének bal oldala felett.
b) Színes, ferde vonalka és pont a korona középső pántján, fent.
c) A jobb felső háromszög átfogójának felső része erősen javított.
d) Színes pont a homlokpánt középső táblájának jobb széle alatt.
e) A bal alsó háromszög jobb oldali csúcsa erősen javított.
f) Színes pont a bal oldali gyöngysor 7. gyöngyének alsó részével egy magasságban, jobbra.

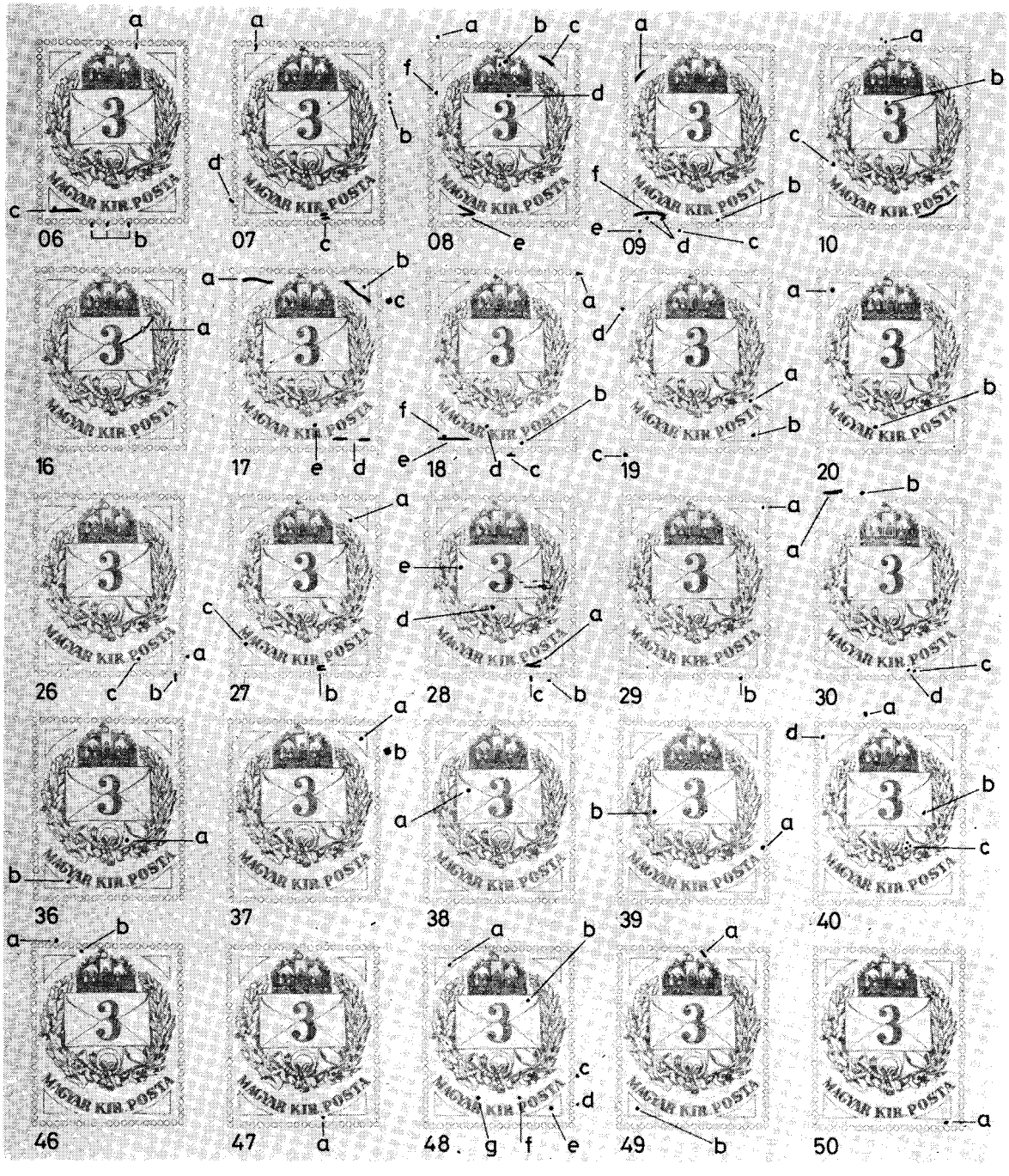
18. a) Erős, színes pont a jobb oldali gyöngysor 1. gyöngyében.
b) Tűszúrásnyi pont a *KIR.* utáni pont alatt, a 4. alapvonalközben.
c) Színes, ferde vonalka az alsó gyöngysor 12. gyöngye alatt.
d) Színes pont az *R* és *K* betű köze felett. (Páros ismertetőjel: C_2.)
e) A jobb alsó háromszög vízszintes befogója ívelten javított.
f) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög derékszögében, a vízszintes befogó felett. (*Új*, páros ismertetőjel: C_3.)

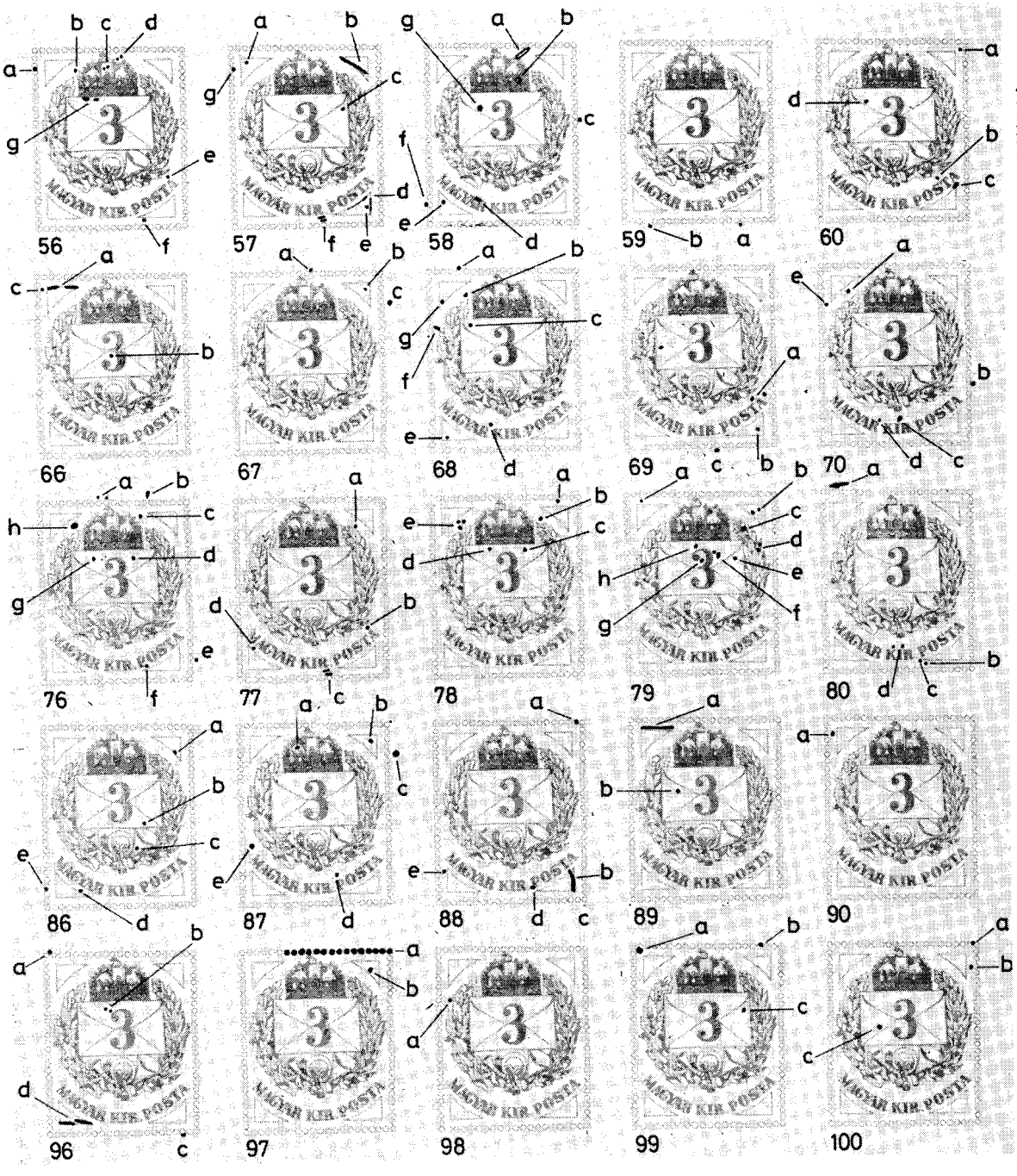
28. a) A jobb alsó háromszög bal csúcsa erősen javított.
b) Színes, vízszintes vonalka az alsó gyöngysor 17—18. gyöngyének köze alatt.
c) Színes vonalka nyúlik lefelé az alsó gyöngysor 15. gyöngyéből.
d) Színes pont a kürt kör alakú részének bal oldalán.
e) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, annak széle mellett, a középtől kissé feljebb.

38. a) Színes pont a boríték-keresztkötés bal felső ága alatt, a középtől kissé feljebb.

48. a) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszögben az átfogó közepe felett.
b) Tűszúrásnyi pont a korona jobb széle alatt, a felső borítéknegyedben.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 19. gyöngyének felső része mellett.
d) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 23. gyöngyétől jobbra, 0,8 mm-re.
e) Színes pont a jobb alsó háromszögben, az átfogó közelében.
f) Tűszúrásnyi pont a *P* betű felett.

3. táblázat.
Ívhely-ismertetőjelek.
B ívnegyed

4. táblázat.
Ívhely-ismertetőjelek.
D ívnegyed

g) Színes pont az első *R* betű függőleges szára felett.

58. a) Ferdén húzódó alapvonalhiány („fehér vonal") a korona jobb oldali 2. gyöngye és a felső gyöngysor 15. gyöngye között.
b) Tűszúrásnyi, színes pont a korona 6. oromtáblájának bal oldalán.
c) Tűszúrásnyi, színes pont a jobb oldali gyöngysor 12. gyöngyének felső része mellett.
d) Színes, simítási folt köti össze fent az *A* és *R* betűt.
e) Színes pont a bal alsó háromszög felső csúcsában, a 23. gyöngy magasságában.
f) Színes pont tapad a bal oldali gyöngysor 23. gyöngyének külső oldalához.
g) Színes folt a boríték felső negyedében a bal boríték-keresztkötés közepe felett.

68. a) Kis színes pont a felső gyöngysor 5. gyöngyén.
b) Színes pont a bal oldali koszorú csúcslevele felett.
c) Színes pont a felső borítéknegyed bal sarkában. (Esetenként hiányozhat.)
d) Színes pont az *R* és *K* betű köze felett. (Páros ismertetőjel: C_2.)
e) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög derékszögében, a vízszintes befogó felett. (*Új* páros ismertetőjel: C_3.)
f) Színes, ferde karc a koszorú bal oldala és gyöngysor között a 8—9. gyöngy magasságában.
g) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög alsó csúcsában.

78. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 18. gyöngye alatt, a 2. alapvonalon.
b) Kis színes pont a koszorú jobb oldali, felső levele felett.
c) Tűszúrásnyi pont az értékszám felső részétől jobbra, a homlokpánt hatodik táblája alatt.
d) Tűszúrásnyi pont az értékszám felső részétől balra, a homlokpánt harmadik táblája alatt.
e) Két színes vonalka és egy pont a bal felső háromszög átfogója és a koszorú csúcsa között.

88. a) Erős, színes pont a felső gyöngysor 20. gyöngyének jobb felső részén.
b) A jobb alsó háromszög függőleges befogója felül befelé hajlóan javított.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 26. gyöngyének bal széle alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a *KIR.* utáni ponttól jobbra.
e) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 21. gyöngye mellett.

98. a) Tűszúrásnyi pont a koszorú bal oldali, 5. külső levele mellett, a 8. gyöngy magasságában.

A IX. oszlop (B_3)

09. a) A bal felső háromszög átfogójának alsó része erősen javított.
b) Tűszúrásnyi pont a *KIR.* utáni pont alatt, két gyöngy között, az alsó alapvonalon.
c) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 4. és 6. gyöngye alatt.
d) Két apró, színes pont a bal alsó háromszög alatt a 3. alapvonalon és a 4. alapvonalközben.
e) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 3. gyöngye alatt, 1 mm-re.
f) A bal oldali alsó háromszög vízszintes befogója ívelten javított.

19. a) Ékezet az utolsó *A* betű felett.
b) Halvány, színes pont a jobb alsó háromszög derékszögében. (Páros ismertetőjel: B_{16}.)
c) Erős, színes kettőspont az alsó gyöngysor 1—2. gyöngyköze alatt.
d) Kis színes pont a bal oldali gyöngysor 6. gyöngyének alján.

29. a) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 2. gyöngye mellett.
b) Színes pont az alsó gyöngysor 17. gyöngyének jobb alsó részén.

39. a) Színes pont a jobb oldali gyöngysor 18. gyöngyének bal alsó részén.
b) Tűszúrásnyi pont közvetlenül a levélboríték bal széle mellett, a középtől lejjebb.

49. a) Színes karc nyúlik lefelé a felső gyöngysor 12. gyöngyéből.
b) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög átfogójának közepe alatt.

59. a) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 16—17. gyöngyköze alatt.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 4. gyöngyének jobb oldala alatt.

69. a) Erős, színes pont az utolsó *A* betű felett és jobbra, egy kisebb ettől balra, a *T* betű felett.
b) Halvány, színes pont a jobb alsó háromszög derékszögében. (Páros ismertetőjel: B_{16}.)
c) Színes folt, vagy pont az alsó gyöngysor 13. gyöngye alatt.

79. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 3. gyöngye alatt, a 3. alapvonalon.
b) Két tűszúrásnyi pont a jobb oldali felső háromszögben.
c) Színes pont a koszorú jobb oldali, külső, 2. levelén.
d) Két színes pont a koszorú jobb oldali, külső, 5. levelén.
e) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali borítéknegyed felső sarka közelében.
f) Két nagy, színes pont az értékszám feje mellett, a jobb oldalon.
g) Erős, színes pont az értékszám fejében.
h) Színes pont az értékszám és a homlokpánt középső lemeze között, kissé balra.

89. a) A bal felső háromszög vízszintes befogója kettős vonallal javított.
b) Tűszúrásnyi pont a bal felső boríték-keresztkötés közepe alatt.

99. a) Erős, színes folt a felső gyöngysor 2. gyöngyének alján.
b) Erős, színes pont a felső gyöngysor 18. gyöngyének jobb felső részén.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb borítéknegyed felső sarkában.

A X. oszlop (F)

10. a) Két tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 9—10. gyöngye felett.
b) Tűszúrásnyi pont közel az értékszám felső pontja felett.
c) Erős, színes pont a bal oldali gyöngysor 17—18. gyöngyközétől jobbra, a koszorú mellett.

20. a) Tűszúrásnyi pont közvetlenül a bal felső háromszög függőleges befogója mellett, a 3. gyöngy aljának magasságában.
b) Halvány pont az első *R* betű felső szélénél, attól kissé jobbra. (Páros ismertetőjel: F_1.)

30. a) Halvány karc a felső gyöngysor 2—3. gyöngye felett. (Páros ismertetőjel: F_2.)
b) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 7. gyöngyének bal oldala felett.
c) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó háromszög bal oldali csúcsától balra, kissé fenn. (Páros ismertetőjel: F_3.)
d) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 14. gyöngye felett. (Páros ismertetőjel: F_4.)

40. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 7—8. gyöngyköze felett.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb borítéknegyed alsó sarkában.
c) Színes pontok a kürt tölcsérén.
d) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög derékszöge mellett.

50. a) Nagy színes pont az alsó gyöngysor 19. gyöngyének bal oldala felett.

60. a) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 2. gyöngyétől balra.
b) Színes pont a *T* betű bal oldala felett.
c) Színes „udvar" a jobb oldali alsó háromszög felső csúcsán.

d) Tűszúrásnyi pont a bal felső boríték-keresztkötés közepe felett.

70. a) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög átfogójától jobbra.
b) Színes pont a jobb oldali gyöngysor 17—18. gyöngyközében, kívül.
c) Erős, hosszú „ékezet" az *I* betű felett.
d) Halvány pont az első *R* betű felső szélénél, kissé jobbra. (Páros ismertetőjel: F_1.)
e) Színes pont a jobb oldali gyöngysor 6. gyöngyének alsó részével egy magasságban, belül.

80. a) Halvány karc a felső gyöngysor 2—3. gyöngye felett. (Páros ismertetőjel: F_2.)
b) Tűszúrásnyi pont a jobb alsó háromszög bal oldali csúcsától balra, kissé fenn. (Páros ismertetőjel: F_3.)
c) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 14. gyöngye felett. (Páros ismertetőjel: F_4.)
d) Tűszúrásnyi pontok a *K* és *I* betű felett.

90. a) Erős színes pont a bal oldali felső háromszög derékszögétől balra, a 3. gyöngy magasságában.

100. a) Erős, színes pontok a felső gyöngysor 20—21. gyöngye között.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali gyöngysor 4—5. gyöngyközétől balra.
c) Erős, színes pont a bal alsó boríték-keresztkötés felett, középen.

Az ívhelyismertetőjeleket az 1—4. táblázaton mutatjuk be. A 4. csoportba tartozó bélyegek gyöngyjavításait az 5. táblázat szemlélteti.

Szinte bizonyos, hogy az egyes ívhelyeken, további ismertetőjelek is találhatók.

A táblázatokon és a szöveges leírásban szerepelnek a korábban leírt és ábrákon is bemutatott csoportos és páros ismertetőjelek, egy új páros ismertetőjellel kiegészítve.

Jelentős számú ívhelyen találhatunk feltűnően nagy színes pontokat stb.-t, melyek ívhelyismertetőjeleknek vélhetők. Nagyobb számú bélyeg elemzése alapján azonban kiderült, hogy ezek csak *csoportjelek*, illetve *nyomólemez hibák*.

Csoportjelek

A 200-as nyomólemezek 2×100-as anyalemezének megkülönböztetése, rekonstruálása eddig nem történt meg. Mint előbb utaltam rá, rendelkezünk már adatokkal, de az alapos rendszerező munka még várat magára. Elősegítheti ezt a tevékenységet, ha a kutató birtokában összefüggések vannak, vagy kartonra nyomtatott 100-as ívek állnak rendelkezésre. (Bélyegmúzeum és magángyűjtemények.) Amennyiben egyes ívhelyek csoportjeleit ismerjük, úgy azoknak a bal, illetve jobb oldali anyalemezre történő azonosítása összefüggő példányok nélkül is könnyen megoldható lenne. Ugyanis azok a csoportjelek, amelyek a kartonra nyomtatott íven nem találhatók, a másik anyalemezen (íven) fordulnak elő. Nyomólemez sérülésének csoportjelként való értékelése hibalehetőséget rejt magában, de ezek később már könnyebben korrigálhatók. (Ezen feladat megoldását a II. típusú 3 krajcáros 100-as ívének vizsgálata bebizonyította, szemben a II. típusú 10 krajcárossal, ahol csak összefüggések alapján lehetett ezt a problémát megoldani. Ezek közlésére eddig még nem került sor.

Metszetjavítások

Az általunk ismert metszetjavítások száma több mint az a korábbi szakirodalomban szerepelt. Ezek gyakorlatilag már feldolgozást nyertek, közlésük viszonylag rövid időn belül lehetséges. Néhány a szakirodalomban szereplő példányt azonban személyesen még nem vizsgálhattunk meg. Így a tévedésből javított 74. és 84. ívhelyről származó bélyeget, valamint Visnya Sándor által általánosan leírt 3—5 db javítást, (A Magyar bélyegkülönlegességek kézikönyve 1956.

1. ábra. Metszetjavítás az ív 34. bélyegén (II/b metszetjav. csop.)

2. ábra. Metszetjavítás az ív 15. bélyegén (II/c metszetjav. csop.)

67—68. oldal. A Magyar Bélyegek Monográfiája III. kötet 584. oldaltól.)

Az *V. oszlop* erősen kopott jobb oldali részén a *nyomólemez javítások igen gyakoriak és változatosak.* Véleményünk az, hogy az V. oszlopban az ismerteken túl további javítások is előfordulnak.

Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a durván javított, a 2. csoportba tartozó 3/I krajcáros bélyegeken levő javítások bizonyos értelemben külön csoportot képeznek! Jelenleg három ilyen metszetjavítást ismerünk (1., 2., 3. ábra).

A 3. csoportba tartozó bélyegeken — bár ilyet nem ismerünk — metszetjavítás előfordulása nem kizárt.

Külön indokolt felhívni a figyelmet arra, hogy a 4. csoportba tartozó 3/I. krajcáros bélyegek gyöngy javításainál lehetnek az ismertetett adatoktól eltérések. (A gyöngyjavítások számát a 4. csoportba vonatkozóan külön táblázaton közöljük. Ennek oka a rossz

3. ábra. Metszetjavítás a bal gyöngysoron (II/c metszetjav. csop.)

5. táblázat

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
3—5 / 7—5	4—4 / 10—7	4—5 / 8—7	4—5 / 8—5	5—? / 10—7	5—5 / 7—8	4—5 / 5—6	4—4 / 8—5	4—4 / 10—6	4—3 / 8—6
4—5 / 10—6	6—5 / 9—?	5—4 / 9—7	——4 / 10—6	5—? / 10—7	5—5 / 9—5	5—5 / 9—6	6—5 / 9—5	5—5 / 7—7	5—4 / 7—7
5—7 / ——7	6—5 / 11—7	4—4 / 9—5	——— / 10—5	——— / ——5	5—5 / 8—7	7—5 / 10—7	6—5 / 9?—6	4—5 / 8—5	7—4 / 10—6
5—4 / 7—7	?—5 / 9—7	7—5 / 10—7	——5 / ——	5—— / 10——	5—5 / 12?—7	5—4 / 9—7	7—5 / 8—7	4?—4 / 8—6	6—5 / 10—5
4—4 / 9—7	5—4 / 9—8	4—5 / 9—7	5—5 / 10—6	5—— / 9—8	5—4 / 7—5	5—4 / 9—5	5?—4 / 8—6	4—4 / 7—6	4—5? / 10—5
7?—6 / ——8	5—5 / 9—6	6—7 / 9—6	6—4 / 9—7	6—— / 9—7	5—6 / 4—7	4—4 / 9—7	4—4 / 8—6	4—4 / 8—6	5—5 / 10—7
7—5 / 8—6	4—5 / 9—6	——5 / 8—7	6—5 / 10—6	6—— / 10—9	?—? / 5—5	5—6 / 9—7	3—5 / 9—6	4—5 / 7—6	7—6 / 9—6
5—5 / 9—7	7—5 / 8—7	6—5 / 10—6	4—5 / 9—6	?—? / ?—?	4—5 / 11?—5	7—5 / 10—10	7—4 / 10—5	4—4 / 8—5	?—5? / 9—5
7—5 / 9—6	7—4 / 9—6	7—5 / 9—7	4—5 / 9—6	?—? / ?—?	5—5 / 7—7	7—5 / 9—5	6—2 / 8—5	4—5 / 8—8	5—4 / 8—5
7—5 / 10—6	3—4 / 5—6	6—5 / 9—8	5—? / 10—7	?—? / ?—?	5—5 / 9—5	5?—4 / 10—7	6—4 / 8—6	4—5 / ?—7	4—4 / 10—7

nyomás, a lemez elhasználódása és a szín! Felmerülhet az is, hogy a gyöngyök javítását többször is elvégezték, így azonos ívhelyen eltérés mutatkozhat. (Lásd az 5. táblázatot!)

Különösen fontos lenne a 2. csoportba tartozó bélyegek gyöngyjavításainak megállapítása. Ez a munka az ívhelyismertetőjelek alapján könnyen elvégezhető lenne. A Bélyegmúzeumban van a Dessewfy-gyűjtemény!

A 4. csoportba tartozó bélyegek — jelenleg közölt — ívhelyismertetőjeleinél többször szerepelnek a háromszögek jellegzetes javításai is. Mivel ezt a munkát elég pontatlanul végezték el, indokolt lenne valamennyi ívhely vonatkozású alapos vizsgálata. (Hol történt erősebben, hol maradt el részben, hol tér el az eredeti metszés vonalától stb.) E munka elvégzése tovább javítaná a rekonstrukciós munkát, a bélyegek ívhelyre történő azonosítását.

KLASSZIKUS
ÉS MODERN
BÉLYEGGYŰJTEMÉNYEKET,
RÉGI LEVELEKET, JOBB DARABOKAT

állandóan vásárolok

SZEKERES BENEDEK JÓZSEF
bélyegszaküzlet

1137 BUDAPEST XIII., Katona József u. 2/e.
Telefon: 129-350

FELHÍVJUK

olvasóink figyelmét, hogy kiadványunk alábbi számai még megvásárolhatók:

Philatelica 71/2	ára 10,— Ft
Philatelica 72/1	ára 10,— Ft
Philatelica 72/2	ára 10,— Ft
Philatelica 73/2	ára 10,— Ft
Philatelica 74/2	ára 9,50 Ft
Philatelica 75/1	ára 15,— Ft
Philatelica 76/1	ára 18,— Ft
Philatelica 77/1	ára 18,— Ft

A füzeteket a budapestiek a székházban, munkaidő alatt a nyomtatványraktárban, munkaidő után a könyvtárban szerezhetik be.
Vidékiek, a bélyegigényléseikkel azonos módon az illetékes területi irodától rendelhetik meg.

Abstract of contents

1 The stamp of 20 Kreuzer value of 1876 (Ferenc Orbán, Silkeborg)

The characteristics of the 20 Kreuzer matrix fabricated in 1876, have been discussed by others too, earlier already. So the inheritance of Marcell Biró, Béla Payer and Dr. Ernő Vasváry have been elaborated by dr. László Makkai for the Monograph of Hungarian Postage Stamps (vol. III.).
The full reconstruction of the matrix of the 20 Kreuzer value stamp, constituting the basis of this study, has been solved together by the author and Dr. Tivadar Petrovits (1970—74) already. As first result of their work, also the „Filatéliai Szemle" has published the study about „The column-, group- and paired characteristics of the 20 Kreuzer matrix".
Ferenc Orbán continued to refine and to enlarge the preceding study and completed it with the exact description of the characteristics of sheet-places. Illustrations belong to to the textual parts, eliminating the linguistic difficulties, and so the study becomes usable for foreign collectors too at the elaboration of their material.
The elaboration of this value has been also achieved by the new research method, discussed in Philatelica, 1. and 2./1971.
The 18th stamp in the 5. and 6. horizontal row of the first engraving plate has been reengraved in a screened form. This assortment is very popular and well-known since the turn of the century.
The author makes now the tabular chart of this available for the collectors interested.
This study is a very important link in the series of studies, started 1971 in our periodical review, serving for the newest scientific elaboration of the Hungarian stamps with cover design (1874—1899).

2 Type I. of the 3 Kreuzer value (Dr. Tivadar Petrovits)

The author discussed in detail and demonstrated by figures the column-, grouped and paired characteristics of the type I. of the 3 Kreuzer value in the I. part of his study. He classified the produced stamps on the basis of reengravings of pearls and triangles, partly on the matrix and partly on the engraviag plates, into four groups. He pointed to it already there that because of the small quantity of stamps, belonging to the. 1—3. groups, the reconstruction of the matrix, described and illustrated in this copy, has been achieved with already finely reengraved stamps belonging to the 4. group, produced with engraving plates and available for collectors in due quantity.
The stamps of the 5. column deserve special attention. As it is well-known, the right upper part of the stamps of this column are very poorly engraved on the matrix, which appears on the stamps in form of white stains. These faults have not been corrected on the matrix, only on the engraving plates, deriving from the numerous engraving plates. Hence the stamp designs of certain sheet-places of the 5. column, reflecting the original state of the matrix, are relatively more rare as copies deriving from the corrected engraving plates. The elaborating of these is going on, however, because of their great quantity, it requires still a longer time.

Sommaire

1 Le timbre de 20 kreuzers de l'année 1876 (par Ferenc Orbán—Silkeborg)

Nombreux sont ceux qui se sont occupés à ce jour de la description des signes distinctifs de la planche-mère du timbre de 20 kreuzers, fabriquée en 1876. Nous pouvons nommer parmi eux Marcell Biró, Béla Payer et le dr. Ernö Vasváry. Le dr. László Makkai a utilisé dans la publication des données se rapportant à ce thème et qui ont paru dans le IIIe volume de la Monographie des Timbres hongrois, les documents se trouvant dans la succession de Sándor Visnya.
La reconstruction *complète* de la planche-mère du 20 kreuzers faisant l'objet de cette étude a été déjà résolue par l'auteur, en collaboration avec le dr. Tivadar Petrovits en 1970—74. Comme premier résultat de ce travail, la Revue philatélique hongroise „Filatéliai Szemle" a publié dans son numéro de septembre 1972 l'étude sur „Les signes distinctifs des colonnes, groupes et paires de la planche-mère du 20 Kreuzers".
Ferenc Orbán a retravaillé cette étude, la développant et la complétant par une description détaillée de la position des signes distinctifs sur la feuille. Des illustrations font partie du texte, rendant possible l'utilisation des informations contenues dans cette étude, par les collectionneurs étrangers se heurtant aux difficultés de la langue.
Le travail de synthèse de cette valeur a eu lieu suivant la nouvelle méthode de recherche, exposée dans les numéros 1 et 2 de l'année 1971 de la revue PHILATELICA.

Dix-huit timbres prenant place dans les rangées horizontales 5 et 6 de la première planche d'impression de cette valeur ont été regravés en forme „d'ombrelles". Ce classement jouit d'une grande popularité et est fort connu depuis le tournant du siècle. L'auteur met actuellement à la disposition des collectionneurs intéressés, un tableau récapitulatif donnant une vue d'ensemble.
Cette étude constitue un chaînon important de la série des études dont notre Revue a commencé la publication en 1971 offrant de nouvelles possibilités dans le travail scientifique se rapportant à l'étude des timbres hongrois avec dessin d'enveloppe (1874—99).

2 *Le timbre de 3 kreuzers du type I (par le dr. Tivadar Petrovits)*

Dans la première partie de cette étude, (voir PHILATELICA 1976/I) l'auteur donne une description détaillée et présente à l'aide d'illustrations, les signes distinctifs des colonnes, groupes et paires des timbres de 3 kreuzers du type I. Il a classé ces timbres en quatre groupes distincts, en partie sur base des retouches effectuées sur la planche-mère et en partie sur celles qui ont eu lieu sur les planches d'impression, pour les perles et triangles figurant sur le dessin du timbre.
Il avait déjà été fait mention, dans cette première partie de l'étude, que vu la quantité minime de timbres appartenant aux groupes 1—3, la reconstruction de la planche-mère ne pouvait être résolue actuellement.
Ainsi donc, la reconstruction de la planche — mère décrite dans le présent numéro et illustrée par des dessins, a eu lieu en utilisant les timbres imprimés au moyen de la planche d'impression faisant partie du 4-ème groupe, sur laquelle de délicates retouches ont été effectuées, timbres que possèdent les collectionneurs spécialisés, en quantités suffisantes. Les timbres de la cinquième colonne méritent une attention toute spéciale. Comme on le sait, la partie droite supérieure des timbres de cette colonne ont été gravés avec peu de profondeur, ce qui donne lors de l'impression des „blancs". Ces défauts n'ont pas été corrigés sur la planche-mère, mais seulement, par la suite, sur les nombreuses planches d'impression tirées de celle-ci. De sorte que les dessins des timbres reflétant l'état originaire de la planche-mère et prenant place en certains endroits de la cinquième colonne, que l'on peut relever sur les feuilles, sont relativement rares, comparativement aux timbres retouchés des planches d'impression. L'étude de ces timbres est actuellement en cours, mais exige un travail de longue haleine.

Auszug aus dem Inhalt

1 *Die 20 Kreuzer Briefmarke des Jahres 1876. (Ferenc Orbán, Silkeborg)*

Mit der Beschreibung der Kennzeichen der 1876 hergestellten 20 Kreuzer Matrize befassten sich früher bereits andere, z, B. Marcell Biró, Béla Payer und Dr. Ernő Vasváry. Der Nachlass Sándor Visnyas wurde von Dr. László Makkai für die Monographie der Ungarischen Briefmarken (Bd. III.) aufgearbeitet.
Die *vollkommene* Rekonstruktion der 20 Kreuzer Matrize, die den Gegenstand dieser Studie vorstellt, vollendeten der Autor und Dr. Tivadar Petrovits zusammen, bereits 1970—1974. Als erstes Resultat ihrer Bemühungen publizierte die Zeitschrift „Filatéliai Szemle", IX./1972. die Studie: „Die Säulen-, Gruppen- und gepaarten Kennzeichen der Matrize der 20 Kreuzer Briefmarken".
Ferenc Orbán verfeinerte, erweiterte die erwähnte Studie noch weiter und ergänzte sie mit der genauen Beschreibung der Bogenplatz-Kennzeichen. Zu den Texten gehören Illustrationen zur Beseitigung der sprachlichen Schwierigkeiten und machen die Studie auch für ausländische Sammler verwendbar bei Aufarbeitung ihres Materials.
Die Aufarbeitung des Satzes geschah mit den neuesten Forschungsmethode, beschrieben in 1.—2./1971. der Philatelica.
Die 18. Briefmarke der 5. und 6. waagerechten Reihe des ersten Druckstockes dieses Wertes wurde „schirmartig" nachgraviert. Diese Zusammenstellung ist bereits seit der Jahrhundertwende äusserst populär und bekannt. Der Autor stellt nun die tabellarische Bearbeitung derselben zur Verfügung der Sammler, die sich dafür interessieren.
Diese Studie ist ein wichtiges Glied der 1971 begonnenen Studienreihe, die sich mit der neuesten wissenschaftlichen Aufarbeitung der ungarischen Briefmarken mit Briefumschlagzeichnung (1874—1899) befasst.

2 *Die 3 Kreuzer Briefmarke Type I. (Dr. Tivadar Petrovits)*

Der Autor beschrieb eingehend und demonstrierte mittels Illustrationen im Teil I. seiner Studie (Philatelica, 1./1976.) die Säulen-, Gruppen- und gepaarten Kennzeichen der 3 Kreu-

Ára: 18,— Ft.

zer Briefmarke Type I. Auf Grund der Perlen- und Dreieck-Nachgravierungen, teils an der Matrize selber, teils an den Druckstöcken, teilte er die hergestellten Briefmarken in vier Gruppen. Er wies bereits dort darauf hin, dass die Rekonstruktion der Matrize wegen der geringen Menge der, in die 1.—3. Gruppen gehőrenden Briefmarken zur Zeit nicht durchgeführt werden kann. Deshalb wurde die, in diesem Heft beschriebene und auch mittels Illustrationen demonstrierte Rekonstruktion der Matrize mit Verwendung der, den Sammlern in genügender Menge zur Verfügung stehenden, mit Druckstöcken hergestellten Briefmarken durchgeführt.
Besondere Beachtung verdienen die Marken der 5. Säule. Wie bekannt ist der rechte Oberteil der Marken dieser Kolonne in der Matrize sehr flach graviert, was sich auf den Marken in Form eines weissen Fleckes zeigt. Dieser Fehler in der Matrize wurde nicht korrigiert, nur in den zahlreichen Druckstöcken, die auf Grund derselben verfertigt wurden. So sind die Markenbilder der einzelnen Bogenplätze der 5. Kolonne, die den Originalzustand der Matrize spiegeln, relative seltener als die, auf den Druckstöcken korrigierter Exemplare. Die Aufarbeitung derselben ist im Gange, doch erfordert sie wegen ihrer grossen Menge noch eine längere Zeit.

СОДЕРЖАНИЕ

1 20-тикрейцивая марка 1876 года (Ференц Орбан, Силькеборг)

2 3-хкрейцовая марка 1 типа (д-р Тивадар Петрович)

Раньше другие также занимались описанием опознавательных знаков матрицы изготовленной в 1876 году 20-тикрейцовой марки. Так, например, Марцель Биро, Бела Пайер и д-р Эрнё Вашвари. Наследие Шандора Вишни для «Монографии венгерских марок» (том 3) было проработано д-ром Ласло Маккаи.
Полную реконструкцию матрицы 20-тикрейцовой марки автор статьи совместно с д-ром Тивадаром Петровичем решил уже в 1970—74 годах. Посвященная результатам их работы статья «Колонные, групповые и парные опознавательные знаки матрицы марки номиналом 20 крейцеров» была опубликована в сентябрьском номере журнала «Филателияи семле» за 1972 год.
Ференц Обран упомянутую статью уточнил, расширил и добавил точным описанием опознавательных знаков мест листов. Описание сопровождается рисунками, благодаря которым статья лишится языковых трудностей и становится понятной также и для зарубежных филателистов.
Проработка данного знака произведена также новым методом, освещенным в номерах 1—2 журнала «Филателика» за 1971 год.
18 марок пятого и шестого горизонтальных рядов первой печатной формы 20-тикрейцовой марки в «парашютной» форме перегравированы. Они известны и популярны с 1900 года. Сейчас автор представляет читателям журнала табличную их проработку.
Материал Ференца Орбана является одной из важнейших статей, помещенных в журнале с 1971 года, так как он, также как и другие, служит новой, научно достоверной проработке венгерских марок с изображением конверта (1874—1899 гг.).

Автор в первой части своей статьи («Филателика», 1976/1) подробно описал и рисунками показал колонные, групповые и парные опознавательные знаки трехкрейцовой марки 1 типа. На основе перегравирования перлов и трехугольников как на матрице, так и на печатных формах изготовленные марки он разделил на 4 группы. Он заметил уже в то время, что из-за небольшого количества входящих в 1—3 группы марок реконструкция матрицы пока не представляется возможной. Поэтому реконструкция матрицы, которая описывается и показывается рисунками в настоящем номере, произведена с использованием тех марок, которые были изготовлены с уже тонко перегравированных, причисленных к 4-й группе, имеющихся в достаточном количестве для коллекционеров печатных форм.
Особого внимания достойны марки V колонны. Как известно, правая верхняя часть марок этой колонны очень мелко заграви рована на матрице, что сказывается на марках в виде белого пятна. Эти ошибки на матрицах не исправлялись, они исправлялись лишь на многочисленных печатных формах, сделанных с матриц. Таким образом, марочные изображения отдельных мест листа V колонны, отражающие первоначальное состояние матрицы, являются более редкими, чем исправленные на печатных формах экземпляры. Проработка их уже началась, но из-за большого объема это требует еще длительного времени.

Eng. szám: III. SZI 213/1976
1500 pld. — 77/1128 Ságvári Nyomda, Budapest